

Aardebanden

Herman de Man

bron

Herman de Man, *Aardebanden*. P.N. van Kampen & zoon, Amsterdam z.j. [1922]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/man_002aard01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Aan Walter Thiry mijn tweejarigen vriend

I.**Moeder's uitvaart.**

Neen; Juffrouw Thérées had haar Moeder niet liefgehad. Dat wist zij nu, want hoewel de achterkamer gevuld was met het stil beklag der zwartgekleede mannen en het ingehouden snikken van Vader en van Willem, haar broer; toch bleef ze onbewogen en smeerde 't een na 't ander de sneetjes van de krentenmik. Zij sprak gedempt tot de werkster, want zij begreep, dat haar luide bevelende stem van anders nu niet paste, maar 't kwam niet uit haar hart geweld. Jaan bracht haar den grooten koperen koffiepot, juist zoo zij gevraagd had, eerst gebrouwen en Juffrouw Thérées schoof ijskalm stoelen bij en vroeg of de familie zitten ging.

Dan viel stilte.

Niemand dorst beginnen in 't eerst. Wel

was het de manier op Ammerstol, zóó na de begrafenis koffie te drinken met krentenbrood erbij, maar hoewel al die struische mannen dat al vaak in hun leven als vanzelfsprekend gedaan hadden, hier stootte het. Hier was het anders dan overal. Hier hing de vreemde onbewogenheid van Juffrouw Thérees waar niemand raad meê wist. Als ze geweend had, wanhopig als een dulle, of verslagen had zitten staren naar iets, of... gelachen, ieder had er weg meê geweten; nu niet. Juffrouw Thérees had haar Moeder, Lammertje Lekkerkerker niet liefgehad, dat was duidelijk voor al die zwarte stille mannen, die statig hun witte handschoenen uittrokken, de lastige jaspanden naar achter streken en zich lieten vallen op de net-neergezette stoelen. Er werd gegeten met lange tanden; niemand dorst goed, maar 't was niet het snotterig gesnik van Willem of de zware hartzuchten van de wewenaar dat hun bekleemde. Aan den roodkoperen zeshoekigen koffiewarmer zat Juffrouw Thérees en keek koel over de tafel, of niemand wat te kort kwam. Want zij wilde niet, dat morgen aan den dag, langs heel de Lek verteld zou worden, dat het in 'De Zalm' een gierige boel was

geweest, bij de uitvaart van de Kasteleines. Er werd geschonken en gedempt gepraat, de geur van kleeen die lang opgeborgen waren geweest, begon door de warmte in de achterkamer zich te verspreiden; toen stond iemand op, de eenige tusschen al deze menschen, wien de zwarte deftige kleeen gewoon stonden, en hij sprak:

‘Vader Versteeg en gij familieleden, wij hebben zooeven de vrouw van dit huis uitgedragen naar een stille plek op Gods akker; straks zult gij van hier gaan en men zal zich in dit huis moeten aanpassen aan het onvermijdelijke gemis. God heeft het zoo gewild. Een Moeder en een goede Vrouw is heengegaan, ik vraag u allen, toch gedurig te bidden voor haar die ons aller achting en liefde waardig was.’

Juffrouw Théreès, die rechtstond, schonk niet door, maar zette den koffiepote ook niet neer. Om haar profiel hing een waas van kilte.

‘Ik heb veel van mijn vrouws Moeder gehouden; in haar heb ik steeds de liefhebbende Moeder van mijn echtgenoot gezien; ik moet nu gaan, maar in mijn snel vertrek moet gij geen misprijzing zien - ik ga met weemoed; want ik weet een

huis vol smart hier achter te laten. Vader, Willem en gij Thérees - geef mij de hand; ik wensch, dat het voor lange jaren uw laatste leed geweest zal zijn’.

Toen kwam hij deftig, zoo het een gemeenteraadslid van Goudriaan past, op Vader Versteeg aan en stak hem de hand toe. Vader dankte iets mompelend, want het zat hem tot aan de keel; Willem keek niet op als hij moedeloos zijn gloeiende hand gaf, en Juffrouw Thérees veegde eerst de hare aan haar schortel en zei: - Dank u zwager, groet Liesbeth van mij, dat ze maar gauw eens hier komt met haar zoon’.

Toen werd er weer gegeten en gefluisterd, onderwijl mijnheer Verbree, de Latijnsche boer van Goudriaan, buiten zijn Utrechtsch wagentje in liet spannen.

II.**Nagepeinzen.**

Die beklemmende herfstdag, dat Moeder uitgedragen was, het was al weer acht maanden geleden, bleef in haar hersenen nawerken, zonder dat zij dat merkte of wilde, want dat gebeurde als zij meende zoo heelemaal aan niets te denken. Zij werd oud. Voor twee jaar had zij dat gevoeld, hard moeten meemaken, maar daarover was zij heen gestapt.

Adriaan, haar jongen, die voor zijn hoofdacte studeerde, was toen zoo maar ineens overgekomen, hoewel 't zijn vrije middag niet was en ook geen vakantie.

‘Thérees!’ had hij gezegd, en hij kleurde bar, ‘ik è... ik moet je spreken’.

‘Wil je 't afmaken?’ had zij loom gevraagd.

‘Ja Thérees. Je moet er niet boos om worden, maar ik meen... dat...’

‘Ja 't zal wel, ja natuurlijk. Hier Adriaan, hier - je ring’. Ze schoof hem stil van haar witte vinger. Adriaan liet het gladde gele goud glijen in zijn zak en knoopte zwijgzaam een pakje van zijn fiets en lei het in haar berustende handen.

‘Hier zit alles in’, zei hij hortend als een fatsoenlijke bedelaar.

‘Met wie ga je trouwen?’ vroeg ze dan ineens, fel hem aanziend.

Maar hij sloeg zijn bange oogen neer.

‘Waarom denk je dat Thérées?’

‘Ze is jong nietwaar?’

‘Nee... niet zoo erg... tweeëntwintig’.

‘Dan past ze beter bij jou, Adriaan; blijf je eten vanmiddag, dan kan je derbij zijn, dat ik het aan Vader en Moe zeg’.

‘Neen Thérées, ik heb maar een uur of wat vrij kunnen krijgen, ik moet nog avondles geven’.

‘O... dus je gaat nú?’

‘Ja, maar ben je dan niet boos Thérées?’

‘Ik hoop, dat je gelukkig zijn zal, dan mag ik jou niet tegenhouden. Ga maar, 't is nou al goed’.

En hij was heengefietst. Het pakje droeg zij naar haar kamertje. Zijn kinderachtig benauwde laatste woorden bleef ze ont-

houden. Neen, Juffrouw Thérées had ook Adriaan niet liefgehad.

Liefhebben, had zij in die eerste dagen nagepeinsd, dat moet iets... ja iets anders zijn. Dan weet je heel zeker dat je liefhebt, en dan vergis je je niet. Het pakt je zóó beet, dat je niet goed meer weet wat je doet en toch zeker bent dat je goed doet en niet anders kan, dan zóó te doen; Vader heeft Moeder niet lief en die niet en die niet. Niemand om mij heen heeft lief; wat kindergescharrel in den beginne, ja dat kende Juffrouw Thérées. Jonge kinderen gelooven aan liefde, omdat zij niet zuiver kunnen onderscheiden. Toen zij voor 't eerst een jongenslijf tegen 't hare voelde, in kinderlijk vertrouwen dat grooter, schooner liefde niet mogelijk was, toen had het haar den adem benomen. Allemaal verbijstering was 't geweest. Als zij ze nu langs de Lek zag loopen, die voor 't eerst minden, arm in arm, de lichamen tegen elkaar aan, als behaagzieke poezen, dan zag zij daar doorheen de komende koele jaren - de berekening en de terugslag.

Nu bezat Juffrouw Thérées niet veel meer. Haar leven ging glad langs haar; de gasten bedienen, over flauwe dingen met

hen spreken, - een boek lezen uit de Bibliotheek van Schoonhoven, - wat op de Lek dobberen; Zomer, Winter, Lente, Herfst, de toeter van de Reederijbooten of van een sleeper, dat was alles. En dan de 'Snackert'. 's Morgens, als zij opstond en de blinden van de herbergvensters openwierp, lag de 'Snackert', het zalmbootje, al te stoomen op het wit zilveren water en dan groette de kapitein haar met zijn vereelte goedmoedig-dikke hand opmerkelijk minzaam. Want hij hoopte in stilte op haar.

'Juffrouw Thérees,' had hij een keer 's avonds in de Heerenkamer gezegd, toen hij met Vader was wezen afrekenen, van den zalm: 'Wij zouwen gelukkig kunne zain Juffrouw Thérees, al bin ik maor van boere komaf.'

Ze had geglimlacht en gezegd, dat de zalm nogal goed afkwam dit jaar en ze had nog wat over 't bedrijf gepraat - onverstoord. Maar de kapitein had een taai watergeduld, eigen aan dobberaars, en hij bleef 't stilkens afwachten, want hij meende dat Juffrouw Thérees nog wel toehappen zou, op 't lest.

'Bel jaat, ze most toch ook is zachtiesan gaon uitkaike, zooveul manvolk zou ze

teugenswoordig niet meer trekken,’ had de Kapitein tegen zichzelf gezegd, op een keer alleen op de wiebelende ‘Snackert’, toen Juffrouw Thérées de blinden weer als gewoon opendeed. Wel was ze fijn en teer, ook nog wel mooi, ook oppassend, maar ze raakte over de lochte jaren heen, net als hij onderdehand. Zijn bootje wandelde over het russende water, de breede schepraderen klepperden; hij zat daartusschen op het houten bankje aan het stuur, en op den Dijk stond Thérées te kijken hoe de logge sleepbootjes achter het net aanhingen, in sierlijke bocht. Ze dacht aan het zalmmaal, dat toen juist dien dag plaats hebben zou. De Heeren uit de Groote Waard zouden komen jagen en achteraf bij hen, in ‘De Zalm’, verschgekookte zalm komen smikkelen, overgoten met zwaren rooden wijn en kruiden, veel kruiden. Hoe heeter hoe beter, zei altijd de oude Baron.

Gisteravond, na 't werk, was ze wezen roeien, tot onder het Groot-Ammersche zwin, en de rietschoven hadden georgeld op den wind en de karekieten hadden gekierewierewiet van ophouden geen end. Tegen tien had zij zich terug laten drijven, dwars door den schommelenden zogslog

van de 'Vreeswijk' van de Reederij, die juist doorkwam, vol licht, zoodat het twee booten waren, een onder en een boven 't water. En ze had éven aan Adriaan gedacht, omdat zij al enkele dagen telkens dacht, dat zij hem staan zag op de boot - nu al weer. Maar 't was verbeelding geweest, Adriaan zou onderdehand wel gauw gaan trouwen. Toen ze nèt voorbij den Groot-Ammerschen toren gleed, dacht ze aan Moeder. In het boek dat ze las was iets voorgekomen van een Moeder, die zich bloed liet aftappen voor haar kind. Ze zou niet denken, dat hààr Moeder zooiets gedaan zou hebben; misschien voor Willem of Liesbeth, maar niet voor haar...

En er was haar een fijn liedje ingevallen, dat ze gedachteloos zong:

Ick weet een vrouken amoureux,
 die ic met herten minne,
 haer wesen is so gracieus,
 si staet in mijnen sinne;
 gestadich is si in alder stont,
 Men vinter niet seer vele:
 want si heeft eenen rooden mont,
 twee borstkens ront
 ende een snee witte kele.

Alle vroukens heb ik lief,
om eender vrouwen wille,
om haer lijt mijn herte grief
heymelijke alstille.
Niet dan reyne liefde eerbaer
en wil ic haer betooghen;
want si heeft een geluwe hayr,
een aenschijn klaer
ende daer op twee bruyn ogen.

Toen 't uit was, herkende ze het aan de zachte wijze: 't was Moeder die dat vroeger altijd zong. Vreemd, dat het haar nu ineens in moest vallen, na zoo lang. Die klanken hadden iets eigens voor haar, iets van een schilderijtje, dat onafgebroken, jaar in jaar uit op de zelfde plek hangt. Ze was er gisteravond in een milde stemming van geraakt en getroost slapen gegaan.

Nu ging ze dat weer van zich afdoen. 't Was helder dag. Ze moest gauw koffie malen en brood snijden; want het ging een drukke dag worden met al die jagers. Wie peinzen wil, moet daar tijd voor hebben.

III.

De eerste jager.

De Heeren waren nog niet terug van de jacht en de koperen zalm-aker met het houten deksel er op, dampte en borrelde het huis vol zoeten stoofgeur. De aanleggende boeren in de herberg snoven diep hun neus vol en zeiden: - ‘Hèh, da riekt!’ of zooiets.

‘t Riekt goed, wat,’ zei Juffrouw Thérees dan terug, terwijl zij de borrels weer vol schonk.

‘Zalm?’ vroeg Hein Oskam van Polsbroek.

‘Ja, wat dacht je anders? De heeren van de Groote Waard zijn aan 't jagen en ze blijven vannacht hier.’

‘Zeg maor da'k meevret as 't mot,’ piepte Bartje de Bult.

‘k Gloof je graag,’ vond Juffrouw Thérees

en keek eens van achter 't horretje naar den Dijk. Ineens keerde zij zich om, wierp de deur van de keldertrap open en riep driftig:

‘Vader! Vader! De Heeren; ze zijn al op den krom!’

Versteeg kwam boven, wierp onderweg zijn blauw voorschoot af en veegde zijn mond schoon met de handpalmen.

‘Ga jij mieters naar de keuken Thérees en dien schielijk op. Ik zal daarzoo wel afeten.’

Nog juist bijtijds kwam hij aanhijgen, om de teugels van den Baron aan te kunnen vatten, die hem nonchalant toegeworpen werden. Juffrouw Thérees zag door het keukenerkel de Heeren en de drijvers binnenkomen. De Baron en zijn gasten gingen naar de Heerenkamer, de drijvers en jagers bleven achter in de herberg. Ze keek eens naar het tafeltje waar zij zaten en aan hun houding leken zij zwaar moei.

Toen begon ze behendig de schotels op te dienen. Eerst de soep, die geurde van het vele goede dat er was ingedaan. De Heeren bediende zij 't eerst; ze spraken luidruchtig met elkaar en zichzelf over de schieterij en één klopte haar liefkoozend op

hals en rug. Driftig keerde zij zich om; haast had ze soep gemorst uit de terrine. Maar de Baron stond op en stelde haar gerust.

‘t Is niets, Juffrouw Thérees, mim neef is wat vrij uitgevallen nietwaar? Mij ken je nog wel hè, van vroeger.’

Met zijn slanke vingers neep hij haar in de wang. Ze weerde hem af, onderwijl ze, hoogrood, zijn bord volschepte.

‘Nog wat noodig Heeren?’ vroeg ze brieschend.

‘Niets Lieveke! Tot straks!’ joelde de Baron en begon aan de soep, die aangenaam zijn neus kietelde.

Bij de jagers had ze 't gemakkelijker. Die lieten haar behoorlijk inscheppen en vroegen of ze meê at.

‘Neen Heeren’, zei ze star, ‘ik eet 's middags met Vader.’

Na het diner kwam Vader bij de Heeren boven over den dag van morgen praten en Juffrouw Thérees bleef beneden, in de herberg. De Notaris en de Dokter, die van de komst van den Baron wisten, waren af komen zetten in erg deftige kleeven en die zaten boven te lachen over moppen die zij om 't halfje maar snapten.

En terwijl de jagers beneden kaart speelden, kwam een van hen, een lange slanke, naar het tafeltje waar Juffrouw Thérées zat met stopwerk en vroeg, of ze hem zijn kamer wilde wijzen. 't Donkerde al en hij scheen fel vermoeid te zijn en hoofdzeer te hebben, want om zijn oogen trokken pijnlijke rimpels. Willem stond achter de tapkast, zij kon dus goed even gemist worden. Vlug stak zij een kandelaar aan en lichtte den jager voor, naar zijn kamertje op zolder. De groote logeerkamer op 't eerste stond open. Hij keek met eerbied binnen.

‘Voor den baas zeker?’ vroeg hij, doelend op den Baron.

Ja - knikte ze en hief het licht wat op. Op zijn kamertje wees ze hem dat er zeep en een kam was, en dat hij zijn kleêren over een kleerstokje kon hangen. Dan draaide zij zich om alsof ze ging. Maar ze draalde en keek hem aan. - ‘Bent u moe?’ vroeg ze zacht.

‘Niet zoo erg. Maar dat lawaai daarbeneden en altijd dat lamme gekaart.’

‘Houdt u daar niet van?’

‘Och neen. Ik ga wat in de krant lezen. Kan dat licht branden?’

‘Zeker. Even opsteken!’ Ze ging op een

stoel staan en ontstak de petroleumlamp, die mild geelachtig licht door 't kamertje wierp. Vanuit het venster kon men hier de Lek tot voorbij Schoonhoven afzien, maar zoo ver aan den horizon begon alles vaag te worden van den avondval. Een enkele nijvere mug zoemde het venster binnen. Nog talmde Juffrouw Thérées. Recht keek haar de jager in de oogen; het deed haar goed, hij was een kalm mensch hij was bezonnen en leefde niet naar grillen.

Beschroomd legde hij zijn zwartgevoorde hand op haar schouder, en zij trok zich niet terug.

Zoo hij daar stond in zijn grove schachten en zijn pilo jagersbuis, alles pees en spier, kracht maar geen bruutheid, had hij iets Russisch.

‘Zeker een saai bestaan hier, Juffrouw,’ zei hij goedig.

‘Och neen, ik hou van Ammerstol en van dit leven.’

‘Ik reis graag. Ik zou hier nooit wennen; wel voor een week, maar niet om altijd te wonen.’

‘Hebt u dan veel gereisd?’

‘Neen en ja. Ja en neen. Ik heb veel voetreizen gedaan, van mijn jongensjaren af. In mij steekt een zwerver.’

‘En toen?’

‘Wat bedoelt u?’

‘Ja ik bedoel, wat hebt u toen zoo meêgemaakt? Vertel eens wat. Ik heb altijd maar hier gezeten, dus u kunt mij veel vertellen van dingen waar ik hier nooit over hoorde praten door de lui.’

‘Och, 't is anders niet zooveel bijzonders. Maar als ik u er mee plezier...’ En hij zette zich om te vertellen. Juffrouw Thérées vergat de herberg en Willem, die nu alleen was, want de jager sprak. Nuchter, zonder sier van groote woorden, vertelde hij van zijn wandelingen door Vlaanderen en Wallonië, zoo naar Normandië en dan dieper Frankrijk in. In Duitschland en Scandinavië was hij geweest, maar niet verder.

Van zijn moeilijkheden op de reis sprak hij, over de meisjes die hij onderweg gekust had, over den aard van 't werk waarmeê hij zijn kost verdiende; maar toen hij zei: ‘hier is het uit’ - toen wist zij nog niets van zijn leven van vroeger, niets van zijn familie, van zijn verlangens, en mislukkingen, van zijn hoogtijden en zijn rouw.

‘Ik had gewild,’ zei ze, dat U me van vroeger verteld had, waar u woonde en van uw huis of zoo. Ja, 't is gek waar, u

kent me niet eens, gek waar om zoiets te vragen. Ik bedoel...'

'Ja wat bedoelt u eigenlijk, zeg maar gerust hoor, ik heb ook wel eens wat moeten zeggen dat niet van mijn tong wou. En als je altijd in de alleenigheid zit, dan moet je je toch op 't lest eens uitspreken, is 't niet? Maar wat moet je vaak zeggen... en tegen wien moet je 't zeggen?'

'Ik zou zoo graag willen, dat u vergat, dat u aan 't vertellen was, aan een vreemde.'

'Ja dat is lastig. Maar ik heb niets te verbergen,' zei hij toch wel eenigszins verwonderd en begon over dingen met haar te spreken, die men niet toevertrouwt aan den eerste den beste. Heel zijn jeugd legde hij haar bloot; ze luisterde gespannen, zittend op den scherp en zeerdoenden rand van het ledekant. Ten slotte was hij uitverteld. De openhartige kerel had zijn best gedaan. Natuurlijk verborg hij; ook loog hij, maar niet expres. Alle menschen, die van zichzelf spreken, liegen en verbergen; overwoog Juffrouw Thérées, maar ze nam hem dat niet kwalijk, want hij zou niet anders gekund hebben. De groote lijnen van zijn leven kende ze nu.

Dan zweeg hij en streek zich, om te

rekken, door de haren. Blijkbaar begreep hij niet, waar Juffrouw Thérées nu nog langer op wachtte, althans hij toonde verwardheid.

Maar zij, - zij wist het wel. Van alles had hij haar verteld, behalve van zijn Moeder, tenzij zoo'n enkelen keer terloops in een verhaal over iets anders. En hoe meer hij vertelde, des te feller was bij haar een vraag naar boven geweld; en tenslotte wierp ze die er uit, beschaamd om zichzelf.

‘Vertel eens wat van uw Moeder. Hield u wel van uw Moeder; leeft ze nog?’

Hij zag haar verwarring. Maar op geen stukken na begreep hij, hoe ze zoo ineens de kluts kwijtraakte.

‘Moeder!’ zei hij. ‘Moeder is dood.’

‘Ja, dat dacht ik al, maar u hebt haar toch gekend.’

‘Ja goed. Ik was veertien toen ze stierf. een jaar daarna ben ik voorgoed weggetrokken thuis. Sindsdien zwerf ik, want ik ben niet getrouwd. Ik heb nooit zóó liefgehad dat het genoeg was om te trouwen en er heel het leven op te teren. Ik geloof niet aan al die geheimzinnigheid, die je in de boeken over de liefde leest. 't Is allemaal erg eenvoudig. Dacht u, dat er maar één

vrouw bestaat op heel de wereld waarmee een man gelukkig kan zijn? Nietwaar... een vrouw moet een goeie Moeder kunnen zijn, dat is alles. En Moeder was de beste, die ik ooit ben tegengekomen...'

Juffrouw Thérées was ontroerd. Meer hoefde ze niet te weten; als hij hiermeê het eerst begonnen was, had ze geen anderhalf uur op zijn kamertje blijven zitten. Ze zei gedempt goênacht en verdween in het donkere van den overloop. Nog eenmaal kwam ze boven dien avond; toen de Heeren en de jagers en drijvers slapen gingen. Ze wees ieder zijn kamer, sloeg den brutalen neef van den Baron een keer raak op zijn vingers, smakte nijdig zijn kamerdeur toe, en kwam bij Vader en Willem zitten voor een avondboterham met pap.

Voor ze slapen ging, keek ze, staande op den Dijk, over de Lek. Op de Lek dreef een roeiboot, waar zacht murmelend gefluister uit steeg.

IV.**De tweede jager.**

De jagers waren heen, maar stil was het niet in 'De Zalm' van Ammerstol. Iederen dag waren er logeergasten, die meê zalmaten en er twee dagen of langer bleven om te hengelen, anderen om te schilderen; zelfs was er een schrijver geweest, die in de buurt volksliedjes zocht. Ze vertelden van hem, dat hij een dubbeltje gaf aan ieder, die hem een oud lied voorzong. Flip Koeiemoes, de bedelaar, was naar hem toegegaan en had hem dertig eigengemaakte liederen voorgezongen met zijn verbrande jeneverstem. En nou gingen ze allemaal als echte ouwe liedjes in een duur boek komen; alleen was 't jammer dat Flip zijn naam er niet onder kwam te staan.

Juffrouw Thérèes leefde in vreemde verbijstering. Sinds dat voorval met dien jager,

die zooveel gereisd had, kon er geen gast komen of onweerstaanbaar trok haar het gedacht' of zijn Moeder nog leefde en wat voor een vrouw dat geweest kon zijn. Zij begreep, dat zij een slechten naam ging krijgen, als zij zoo lang bij de Heeren op de kamer bleef, maar die vreemde drang was sterker dan ieder droog begrip in haar. Dukkels probeerde ze nog de Heeren aan 't vertellen te krijgen, maar toen haar 't een paar maal mislukte gaf ze 't op voor langen tijd. Die dagen waren grauw en emotieloos voor haar, een brok verloren jaar, waar sombere herinnering van bleef.

Maar laat in 't seizoen, de boomen waren al in den gouden rouw, de Lek werd groen en de wegen om Klein-Ammers¹⁾ kledderig en onbegaanbaar; in die dagen kwam er een groote jager op zijn eentje met zijn hond naast zich het Kerkpad af. Hij was gekomen uit het Bonrepas, zei Geurt Ooms, die hem op 'De Zalm' aan zag stappen tegen Willem, want hij was hem daar langsgefietst voor een uurtje.

Hij kwam om een kamer en Juffrouw Thérées zei keurend dat het wel gaan zou.

1) Aldus noemt het volk Ammerstol in tegenstelling tot Groot-Ammers.

Hij sprak grof en er was een vreemde toon in zijn stem, of hij gewoon was een andere taal te spreken. Ook hij droeg hooge leeren schachten. Sinds dien mededeelzamen jager van den Baron, was dat de eerste mensch waar iets bijzonders aan te zien was, vond zij. Als hij aan de groote ronde tafel van de Heerenkamer zat en hij sneed zijn bief, dan kon hij ineens naar haar kijken, zóó dat ze rillen moest. Die man verbergt vreemd leven, dacht Juffrouw Thérées en ze ging wat naar buiten om voor 't laatst van 't jaar misschien wat te roeien. Maar de boot stond vol regenwater van gister en ze was niet gestemd om dat er uit te hoozen. Daarom keerde ze weer naar de herberg terug en kwam bij de mannen zitten met haakwerk. De vreemdeling was ook naar beneden in de herberg gekomen en zat alleen aan een tafeltje, te spelen met een kartonnen rondseltje. Over vele menschen op 't dorp wier gesproken aan de tafel waar zij zat, maar ze luisterde niet dien avond, hoewel ze anders scherp oplette; niet voor niet heette men ze spottend het nieuwsblad. Maar wat gaf ze vanavond erom, dat Jaan Voorspuy den knecht van Hannes van Dam afgezeid had; ginder alleen

aan het tafeltje waar de dominospelen op stonden, zat de ruige vreemdeling, die misschien wel een geschiedenis verborg, zóó geweldig, dat al de nieuwtjes van Klein-Ammers er door verzwolgen werden. De Kapitein had geen succes dezen avond bij Juffrouw Thérees; hij had al eens gepresenteerd haar garen te helpen opwinden, maar ze was zoo ongenaakbaar als een ingezepte boegspriet. Zelfs naar zijn verhalen over geweldigen vischvangst, uit de jaren dat de zalm nog in scholen zwom en maar twee en veertig cent het pond opbracht, luisterde zij niet.

Van de tafel waar de vreemdeling zat klonk gebiedend geklop; Juffrouw Thérees stapte daar op af en boog wat.

‘Bier!’

‘Licht of donker Mijnheer?’

‘Donker!’

Ze droeg een halfliterfleschje aan en goot het gulpend uit in zijn glas. Tegen de plakaten van de verkooping en verpachtingen zag ze zijn schaduw als van een uitheemsch beest, dat op twee pooten heeft leeren lopen. 't Zal een ruwe, wreede mensch zijn, dacht Juffrouw Thérees en haar verlangen, zijn leven te leeren kennen

steeg er door en benam nu al haar overig denken.

‘Dien je hier?’ vroeg hij, norsch.

‘Ik woon hier bij Vader.’

‘Zoo; als ik mijn bier op heb, ga ik nog even buiten en dan wil ik naar boven.’

‘Goed meneer, uw kamer is klaar.’

Hij nam het bierglas op en dronk klokkend, onderwijl Juffrouw Thérees zich terugtrok naar de middentafel, waar de mannen in twee groepen begonnen te pandoeren.

‘Doe je mee Juffrouw Thérees?’ vroeg Bartje de Bult.

‘Nee,’ zei ze stug.

De vreemdeling stond op. Zwaar kletsend met zijn ijzer-beslagzolen liep hij de gelagkamer door.

‘Pandoeren jullie?’ vroeg hij aan het groepje mannen.

‘Ja meneer,’ zei Bartje piepend beleefd en hij stond halvelings op met de kaarten in zijn hand.

‘Zoo.’ Even keek hij dan over Bartje's schouder en ging vervolgens langs achter naar buiten.

‘Verzorg je mijn hond, juffrouw? Er zijn cakes in mijn tasch, geef hem nog maar wat voor den nacht.’

‘Zal d'r veur zorreve meneer,’ zei Willem lijsig van achter de tapkast. Willem verzorgde de beesten, dat was zoo zijn doening in huis.

‘Da's eene drieste,’ zei Ouwe Lemmer, toen hij zich goed overtuigd had, dat de vreemdeling weg was.

‘Zeker een heële meneer, waffoor hond hettem bij hem Willem?’

‘Een setter, Nol,’ zei Willem.

‘Willem kaerel, schenk mij dan nog eens een citroentje in, nou eentje omdat ie een setter het,’ onderbrak Bartje; ‘maar wat ik zeg, 't lijkt mij ook een onbeschofterik met z'n bullekop.’

‘Bartje,’ zei Juffrouw Thérées, ‘dat had jij moeten zeggen, toen hij je daarnet aansprak.’

‘Ik?’

‘Juist Juffrouw,’ beaamde de Kapitein; ‘je mot een zalm grijpen assie in 't net zit, anders krijg ie'm niet. Maar 't is anders mijn vint ook niet.’

‘Bè je bang, dat onze Thérées ermee wegtrekt over de Lek?’ plaagde Nol.

‘Nol hou je smoel, denk jij maar 'an je spel, wats er weeral troef?’

‘Nou Kaptein, jij bint ook gauw op je

wagen mo'k zeggen,' vond Bartje om den vrede te bewaren.

‘Als je 't weten wilt, schoppen is troef en ik vraag pandoer met zeventig.’

‘En nou kaarten!’ kraste Nol.

‘Je hèse zeker goed.’

‘Ja, ik ga solo.’

‘Zijn ze om neer te leggen?’

Meer verstond Juffrouw Théreës der niet van, want weer trok ze de deur uit naar de Lek. Onder aan den Dijk, aan den voet van den steiger van Verschure, ging ze op een paal zitten. Ginder, op Bergstoep aan, liep de vreemdeling. Hij werd nagezien van alle kanten; nu was er weer wat te praten op 't dorp. Het water wies en rees naar haar laarzen. Uit de Lek steeg het altijd eendere geluid van brekende golven. Daar, op het ducdalfpaaltje bleef ze zitten, tot de vreemdeling weer terug kwam, naar de herberg. Ze was hem nog nèt voor en kon juist nog den tijd vinden om de kaars aan te steken. Want boven en op de trap zou 't al wel donkeren. De vreemdeling zei alle mannen genacht en volgde haar tenger figuur dat in het trapportaal verdween. Heur schaduw viel achter haar op den muur en telkens sloeg hij daarnaar, met zijn

vlakke hand kletsend tegen den kalkwand. Dan lachte hij rauw en Juffrouw Thérées benauwde dat. Een groote kamer was voor hem in orde gemaakt, zij zelf had de schoone lakens opgelegd en de dekens te luchten gehangen.

‘Hier meneer,’ zei ze en stootte een deur open, ‘hier is 't.’ Hij stapte binnen en keek eens rond of hij wat zocht.

‘Domme ja - m'n stok. Waar is nou die stok. Staat hij soms beneden?’

‘Even gaan zien meneer?’

‘Ja goed, breng meteen dan een borstel mee, of kan jij morgen vroeg mijn broek even uitborstelen.’

‘Jawel mijnheer.’ Mèt was ze al weg, op zoek naar den stok dien ze vond en boven bracht. De vreemdeling zat op den rand van 't ledekant en trok zijn schachten uit. Voor zij er op bedacht kon zijn, vlogen de leeren kappen haar tegen de beenen.

‘Poetsen,’ zei hij. Ze knikte verontwaardigd, maar hij merkte dat niet en trok doodleuk zijn schoenen uit en wierp ze achter haar om naar de deur. Juffrouw Thérées, die nog steeds met den stok in haar hand stond, zette hem in den hoek waar het zware geweer stond en liet de

lancaster gordijnen zakken. Bij het tweede raam dat uitzag op de tolpaden naar Bergambacht bleef ze éven talmen - juist of ze buiten wat zag, dat haar aanging. Haar arm hield ze hoog opgericht naar het gordijnkoord, zoodat heur blauwe bloezemouw opkrinkelde naar haar elleboog, vrijlatend het rossig bloot van den arm. Nu moest hij gaan vertellen, dacht Juffrouw Théreës; als hij er nú niet toe komt, beurt er niets van. Ze streek met haar hand over heur gladgestreken haren en zuchtte. Hij daar op het bed zat naar haar te kijken met een wereldwijs trekje van alles begrijpen. Op zijn grove roodbruine kousen liep hij naar haar toe, wiegend en glimlachend. Hoewel het hart van Juffrouw Théreës angstig wild klopte keek zij niet om. Ze voelde hem komen, ze wist wat hij dacht - maar ze volhardde in haar schijnbare onbewogenheid. Toen hij zóó dicht genaderd was dat zijn adem op haar arm viel, drukte hij er meteen een zoen op, en ruw lachend wierp hij der arm dan van zich af. Zij keerde zich schielijk om en keek fronsend naar hem. Maar in 't zelfde oogenblik wierp hij zijn armen óm haar en beurde haar op van den vloer. Die man was sterk als een behaarde hengst;

ze zat vlak naast hem op het bed alvorens ze goed wist wat er gebeurde. Toen viel haar borst tegen de zijne onder 't geweld van zijn klemmende armen en haar wangen werden overgoten met zijn woeste zoenen. Met zijn grove dikke hand woelde hij door haar gladgekapte haar, en als hij op een haarspeld stuitte dan trok hij die eruit. Dan plots, als hij haar op de gekste plekken gezoend had, duwde hij haar weg en keek haar aan - diep in de oogen. Haar adem stokte. Ze had hem laten begaan ondanks haar walging voor zijn manieren en de ranze bierlucht die uit zijn mond haar toewoei. Ze beheerschte zich.. ze had een doel dat groter werd en groter. Nu ging ze 't hem vragen, even nog wachten, tot ze 't gebruik van haar stem weer had.

‘Vertel me eens wat?’ zei ze slikkend, ‘vertel me van jezelf.’

‘Vertellen?’

‘Ja, van jezelf, van jezelf uit je leven.’

‘Kom,’ zei hij en greep haar opnieuw, zijn handen warm gevouwen achter in haar hals en trok haar terug tegen zich aan. In zijn armschroef lag ze geknepen, huiverend van angst, als een vlieg onder een hand.

‘Wat wil je nou weten, m'n troel?’

‘Uit je leven - je geschiedenis,’ bracht ze er schor uit. De tranen lekten uit haar grijze oogen en drupten neer op de grove bruine arm waarmee hij haar om den hals gevat hield. Stijf zat hij tegen haar aangedrongen en zij had werk om zijn tastende hand weg te duwen van haar beenen; telkens kwam die terug, telkens woester en sterker.

‘Zeker wil je weten waar ik woon, hè? Nou dat zeg ik je niet, en waar ik vroeger gewoond heb dat is te veel om op te noemen.’

‘Nee,’ zei ze en poogde nog of ze een lachend gezicht kon trekken, ‘nee wat doet u...?’

‘Leven, jagen, kussen, eten!’

Hij lachte om zichzelf en drukte haar weer woester tegen zich aan; dwingend drong zijn hand naar haar beenen, maar ineens, alsof zij 't besef van haar fout gevoelde, rukte zij zich los. Heur haar was losgeschoten; daar woelde hij doorheen als een kind door water, ook hield hij haar eraan vast. In haar hals zoende hij en op haar hoofd. En zij - de strenge Juffrouw Thérées, die zich gemakkelijk had kunnen losrukken, liet dat toe. Met haar rug stond ze naar hem toe; hij had haar bloote pol-

sen beetgegrepen en zoo, haar bij de armen achterover wringend, duwde hij der hoofd heen en weer in zijn arm. Zij liet zich gaan - als een willooze. Zijn sterkte, zijn niet te breidelen mannekracht deed haar duizelen. Nu, terwijl zij zoo achterover in zijn armen lag en hij weer met haar zitten ging op het ledekant, niet wetend wát met haar te doen nu, zou ze hem toch aan 't vertellen krijgen.

‘Leeft uw Moeder nog?’ vroeg ze angstig. Heur gelaat boog ze naar hem op, om te zien hoe hij die vraag ontvangen zou.

‘M'n moeder, duifie? Ja, die leeft.’ Hij liet haar los en stond op. Met twee, drie stappen als van een grooten beer was hij de kamer door.

‘Ja, die leeft, waarachtig ze leeft nog. Maar je kunt haar cadeau krijgen, lief kind. Heb jij nog een Moeder? Als 't dan maar wat fraaiers is dan die Mama van mij.’

‘Waarom? Houdt ze niet van u?’

‘Gek kind. Ze denkt dat ze nog jong is. Ze houdt van zich zelf. Kijk zoo, ze beschildert der lippen. Kom hier!’

Hij was weer bij haar en hief haar op bij de taille. Maar dan kreeg Juffrouw Thérées een ingeving. ‘Stil!’ fluisterde zij en hij liet haar vragend los. Met haar

vinger omhoog bleef ze angstig luisteren.

‘Onraad?’ vroeg hij wrevelig. Ze knikte van ja en vloog naar de deur. Zoo ontsnapte je. Op den overloop draaide zij gauw-gauw heur haar om het hoofd. Op snelle voeten vloog ze naar haar kamer. Daar, tegen den muur hingen de portretten van Vader, Moeder, Willem en Liesbeth. Ook een van haarzelf met een heele schoolklas, een portret van Adriaan en wat prentbriefkaarten.

Ze wiesch haar oogen uit en lachte en huilde tegelijk in den mahoniehouten kapdoosspiegel, onderwijl zij haar rijkelijk kapsel weer gladjes in orde bracht.

Toen ze beneden kwam ging ze recht naar de tapkast. Daar ruimde ze starend de bierglazen op en spoelde ze.

Nog eenmaal den volgenden dag, toen ze boven bij den vreemdeling zijn moest, greep hij haar om 't middel, maar zij dreigde te zullen gillen en hij liet vloekend los. Toen hij Zaterdagsavonds met zijn setter in 't overzetschuitje stond, het geweer op schouder, en brutaal lachend van midden op de Lek een paar haarspelden naar haar opstak, nam zij zich voor, als hij nog eens kwam, hem een kamer te weigeren.

Maar hij kwam niet meer nadien.

V.**Het nachtbedeke.**

Juffrouw Théreës begon zich zondig te voelen. Niet voor God, want die eene maal per week dat ze naar de Bergambachtsche kerk trok, maakte haar niet zoo vroom en vol kerkvertrouwen. Ook niet voor de menschen, want die wisten niet wat haar overkomen was met dien vreemden jager. Maar in haar zelf voelde ze verwijt. Nu ze wist (ja, wat wist ze eigenlijk), nu ze wist dat zijn Moeder hem wel gedragen, maar niet gevormd had, begreep zij niet, dat zij zich door zoo'n ongeschoren ruwen vent had laten zoenen. Ze dacht aan Adriaan terug; aan hun avondtoertjes langs de Lek. Van Adriaan had ze het tiende nog niet geduld, maar van hem wist ze dan ook alles en dat maar was zoo flauw en zoo spanningloos. En dan de kapitein, die toch een fatsoenlijk

man was, een mensch die zich nooit te buiten ging en het wezenlijk ernstig met haar meende; tóch zou zij niet toegestaan hebben, dat hij haar terloops achter de kelderdeur bij 't fonteintje ook maar één kusje stal. Zij begreep, dat er iets haperde in de verhoudingen. Voor de menschen was zij nog altijd de oerfatsoenlijke Juffrouw Théreese, een beetje bejaard meisje met een onbesproken naam - en in wezen was ze een zwak vat, een deern. Zoo voelde zij het en dat knaagde haar. Nu nog dorst ze hooghartig meepraten over de kinderen, die wat te voorbarig waren geweest in hun minnen. Ze kon er nog schande van spreken en zelfs mee spotten. Hooguit kon iemand denken dat ze het deed, omdat haar tijd voorbij was, maar de Kapitein en zijn openlijk geheim was daar om dat te heeten liegen. Nu gingen ze den stillen Winter in. De lange gure avonden gingen komen, de roeiboot zou opgetrokken worden om straks niet naar den kelder te lekken of kapot te vriezen, de kachel kwam weer staan in de herberg en in de opkamer en ze zou beginnen aan een spreij, die ze haken ging uit harde witte katoen. Zij had Zich eigenlijk nooit afgevraagd of een jaar-

getij haar aanstond of niet; ze wist dat het tòch komen moest en dat zij het te aanvaarden had. Maar deze winter werd lang en droef. Ze zat heel alleen in de opkamer over de Lek te kijken, waar al gauw ijsschollen in dreven en krakend geschuifel uit opsteeg. Dan dacht zij aan de twee jagers waarmee zij gesproken had en begon op die oogenblikken te verlangen naar het seizoen, dat er weer visch en gasten zouden zijn. Hier op Ammerstol kon zij niets vernemen wat haar belangstelling waard was; ze kende al ieder en de geschiedenis van elk was zoo eender, zoo toonloos, zoo grijs. En toen dan met regenvlagen en stormgeloei de eerste lentebotsels uit den grond kropen, kreeg zij hoop. De kapitein opende aanstaande Maandag de visscherij al met een vroolijk avondje voor de visschers, bij hen in de herberg, en zij had gister in de stad van Schoonhoven een grooten bos gele paaschblommen (tijloos zooals ze bij hen zegden) meegebracht en onder het portret van Moeder gezet in een blauwgeribd weerschijnvaasje. Jaan begon aan de schoonmaak op zolder en van Duitschland kwamen de vlugste Magyaren al met hun rollende huizen in heele troepen.

De eerste zalmgasten kwamen pas einde Mei. 't Was warm geworden en 't deed deugd langs de zomerlanden van de Benedenlek te zitten, vlak aan 't water. De boomen waren weeral een maand lang groen en onder de kastanjelaren sneeuwde het bloemenvlokken, dat was een kreê gezicht. De koninklijke lisschen stonden als gele vlammen te bloeien tusschen de breede biezen, die statig, als soldaten met sabels, daarbij de wacht hielden. Juffrouw Thérees was een geweldigen bouquet wezen plukken, om in de gang boven, in een grijzen keulschen vetpot te zetten. En passant was ze doorgelopen naar 't Bergstoepsche veer om margrietten voor de groote kamers. 't Kon niet mooier getroffen hebben; toen ze terug kwam was er volk gekomen, voor drie dagen; een slanke nog jonge heer met zijn dame en een dochttertje, een kleuter van zoowat vijf jaar. Op Juffrouw Thérees werd gewacht; zij moest hun de kamers wijzen en het hun gemakkelijk maken. Vader ging liever met de Heeren die jagen kwamen om, en Willem was alleen goed voor de paarden en 't boerenvolk; die kleurde altijd subiet als een meneer uit de stad hem aansprak. Moeder vroeger had ook goed overweg ge-

kunnen met de stadslui, wat dat betreft had zij geheel haar Moeders aard, zeiden ze 's avonds in de Herberg als Juffrouw Théreese er zelf niet bij was; maar Lammetje was zachter geweest en bijlangena niet zoo stijf. Heel veel jaren terug, toen ze nog niet met Versteeg getrouwd was en nog jonge kuren had, toen was me dat een pak geweest. Veel amicaler dan Juffrouw Théreese nou; vooral ook niet zoo wrang voor de mannen, in alle eer en deugd wel te verstaan. Maar och - men moet de menschen nemen zoo ze zijn, op een ieder is wat af te dingen en alles bij malkaar was Juffrouw Théreese toch óók de kwaaieste niet. Alleen dat ze dien ouden bok, dien Kapitein zoo voor den gek hieuw en maar handig wachten liet, was niet zoo 't gaan moest, maar ieder zijn meug natuurlijk.

Er werd juist nog over haar gesproken door Vader Versteeg met Hein, den vrachtrijder op Vreeswijk en Utrecht, toen ze binnenkwam met haar bloemen.

‘O die zijn prachtig!’ kreet het stadsche mevrouwtje, waarvan Juffrouw Théreese dadelijk vond, dat ze op veel te hooge hakken liep. ‘Mag ik een bosje van die reine witte bloempjes met hun gouden hartjes op mijn kamer, juffrouw?’

Juffrouw Théreès hield niet van kouwe drukte en zei botweg, dat het goed was, dat zij ze als ze wilde allemaal mocht.

Dan keerde zij zich om. ‘Vader, welke kamers zal ik geven?’

‘Laa's zien, twee en drie, ja goed, of laat Mijnheer en Mevrouw anders zelf kiezen.’

‘Loopt U dan maar even mee, dan zal ik U de kamers wijzen, U wilt zich misschien meteen wat verfrisschen. Zeker met de boot gekomen van halfdrie.’

‘Ja, Juffrouw,’ zei de Heer, ‘we moeten overmorgen naar een boedeldeeling aan den Vuilendam, daar woont familie van ons. En uw hotel was ons aangewezen, ziet U.’

‘U zult zich niet te beklagen hebben, mijnheer,’ zei ze als naar gewoonte, zoo ze 't geleerd had van Moeder indertijd; ‘wilt U mij volgen, de meid zal uw koffers straks wel boven brengen.’

Nu - de kamers stonden Mijnheer en Mevrouw aan en Liesje vond het er prachtig, want boven haar bed hing een schilderijtje met een meneer erop die op het water liep, en dat moest ze nu toch eens aan haar Mama laten zien.

Mama wees dat ze zwijgen moest, maar

Pa keerde zich goedig en beschermend lachend naar haar om. Onderwijl het trippelende Mevrouwkje met Juffrouw Thérees nog wat zaken bedisselde, vertelde Pa, die zijn meisje op zijn knie genomen had, dat die meneer in zijn wit gewaad Jezus van Nazareth was, iemand waar heel veel mensen van hielden en die dan ook erg goed geweest was. Juffrouw Thérees hoorde met heel haar aandacht naar Mijnheer en maar terloops wat Mevrouw haar gelastte. Dat van Jezus boeide haar meer; die Vader vertelde dat zoo beminlijk aan zijn dochttertje, zoo begrijpelijk.

Liesje snapte het schijnbaar nog al en 't interesseerde haar bovenmate, want nu Pa eenmaal aan den gang was, moest hij doorvertellen over al die wonderlijke dingen van heel vroeger.

‘En Pa, is het nu heusch waar, dat hij op het water loopen kon?’

‘Dat weet ik niet snoes, maar 't is ook al zoo'n heele poos geleden, misschien kon het toèn, nietwaar? En als jij nu een ander mooi vertelsel hoort, vraag jij dan dadelijk of 't waar is? Kan je 't anders niet mooi vinden?’

‘O, ja... Roodkapje.’

Juffrouw Thérées was erbij komen zitten; 't Mevrouwtje had het druk met het uitpakken van de koffers, die Jaan boven gebracht had. Maar zij moest naar dit gebabbel eens wat luisteren. Ook zij wist heel veel van deze oude geschiedenissen, zooals die Vader ze noemde, van de catechisatie en uit de preeken die zij gehoord had van Dominé Daalhof of wel van een Ringpredikant. Maar die preeken waren altijd zóó, dat zij vooruit wist wat er komen zou, als de Voorlezer den tekst had afgelezen. Er zat altijd iets in van het staag tikken van een klok, er kwam nooit van z'n leven schot in, geen uitbundigheid met groote mooie stilten daarachter.

‘Kind’, zei Pa, en hij liet toe dat zijn meisje gedachteloos aan zijn ros baardje trok, ‘de menschen, die erg gemakkelijk kwaad doen, hebben iets noodig om aan te denken, op 't oogenblik dat ze nog op 't randje van het kwaad staan. En nu zijn er veel mooie dingen om aan te denken en waarvoor je dan het leelijke laten zal; jij denkt maar aan Moeke, ik aan de Mijne, Moeke heeft geen Moeder meer, die denkt aan jou en wie niets heeft denkt aan Jezus, die van ons allen de Vader is. Daarom

bidden de kleine kinderen als ze slapen gaan en ook de groote menschen. Zeg jij nu eens aan de Juffrouw je nachtbedeke op Liesje, de juffrouw hoort het graag.'

En Liesje vouwde haar mollige handjes samen en bad met een ragfijn zangstemmetje:

'Jezuke zoete duveke
Kom in mien hartje;
maak er een kluzeke
blief erin, we
zullen zoete kameraadjes zijn.'

'Pa,' vroeg ze toen starend, want ze deed een ontdekking, 'Jezuke is dat Jezus?'

'Ja m'n kind.'

'Oh...'

Ze peinsde. In de halsbroche van Juffrouw Thérées viel een zonnestraal, die roodglanzend terugspoot de kamer in. Daar keek ze naar. Ineens sloeg zij haar armpje om Pa's hals.

'Ik hou van Jezuke, Pa...' fluisterde ze en bleef zoo wat liggen tegen hem aan. 't Wier erg stil in de kamer, alleen wat blank ondergoed in een koffer ruischte, want het werd verlegd.

Juffrouw Thérées moest vluchten, de kamer uit om op de trap haar ontroering weg

te steken achter haar streng gezicht van alledag. Het Mevrouwkje gaf haar dienzelfden dag nog een portret van Liesje, ze had daar brutaalweg om gevraagd. Juffrouw Thérées vond dien nacht in haar ledekant, haar kamer, Ammerstol en heel de wereld veel te klein. Die Vader dacht aan zijn Moeder zooals een ander moet denken aan Jezus...

VI.**Aardekracht.**

Juffrouw Thérees had neuriënd de eerste kriel-aardappelen geschraapt en nadien haar handen tot bloedens toe afgeboend met den puimsteen, want Mijnheer en Mevrouw hadden haar belast met een gewichtige opdracht, waarbij ze vóór alles schoone handen moest hebben. Als straks Geert Konijn van Vuilendam met het glazen koetsje om de familie komen zou, dan moest zij op Liesje letten en zij had beloofd het kind te zullen meenemen naar de klieverkampen van Opperduit, waar de jongste zuster van haar Moeder zaliger op een watermolen woonde. Daar zouden zij blijven, bij Barthelomeus Verlouw haar man, tot Pa en Ma terug konden zijn van de boedeldeeling. Misschien kwam Pa hen dan nog wel halen met het koetsje, maar als hij er om acht

uur niet was, moesten ze de boot maar nemen, de Culemborg. Juffrouw Thérees had Liesje duizend schoone dingetjes ingefluisterd; eerst zouden ze met de fluitboot van de Reederij naar Opperduit varen en Ze zouden bovenop gaan zitten, op 't witte achterdek waar de zonneparapluie boven gespannen is. En terug misschien wel met het koetsje dat zoo licht veerde als een wieg. Bij tante Verlouw op den molen zouden ze karnegruttemelk eten en aardbeien en bessen en frambozen... en rozen plukken en kamperfoelie. En... en... en... Liesje hoorde zóóveel en's van Tante Thérees, dat het haar duizelde en haar hartje er blij begeerig van kloppen ging. Toen 't eindelijk één uur werd en de familie gegeten had, reed Geert Konijn met de glazen wieg voor en stopte met luidruchtigen roep en triumfant zweepgeknal. Om halftwee was het tijd voor de boot, maar Liesje stond al om kwart over één op den steiger met Juffrouw Thérees en zij wuifden naar Pa en Ma, die juist met hun koets op de pont waren, op de breede pont, die zonder machine in sierlijke glijvlucht over 't Lekvlak zweefde. Van Schoonhoven af kwam ineens de 'Zes' van Culemborg in 't zicht.

Statig stapte de boot over 't water, een breede zoglijn van gebroken zilver achterlatend. Langs de lage zomerdijken en de kribben klotsten de rolgolven die aan de achterplecht begonnen, met spetterend en sissend geraas uiteen, of ergens een brand gebluscht werd.

Toen met een *Heisah hop* de valbrug uitgelegd werd, stapten zij samen op, precies de eenige passagiers van Ammerstol. Niemand stapte uit, Liesje bleef daar expres naar staan kijken.

‘Tante Thérees, nu heeft die groote boot voor ons alleen moeten stilhouden,’ zei Liesje onderwijl ze naar de zonne-parapluie klommen, waar 't koel was, als in een boterkelder. Maar Juffrouw Thérees wees haar, dat de pont aan wal was en dat Pa en Moe wegrede, den polder in en achter den hoogen Groot-Ammerschen dijk verdwenen. En zij noemde haar de namen van alles, waar zij langs kwamen gegleden; den toren van Bergambacht en de molens van Vlist en Bonrepas, den aanlegsteiger van Bergstoep waar zij niet stilhielden, en in een wip was Opperduit in 't zicht. De Lek lag kalm te kabbelen, groote zilveren bliekplekken lagen er in verwaaid, hier en daar

sprong een visch op of deinde een rank watervogeltje. De zwarte aalscholvers vlogen krassend op, als de boot langs kwam en lieten van de alteratie vieze brokken halfverrotte visch vallen uit hun slobberige bekken. Het meisje genoot zoo, dat ze er van stomgeslagen zat. Zoo hoog boven het water te zitten en altijd maar die groene dijken te zien wegwijken, die dijken waaroverheen ze nog juist de wijdstrekkende weiden zien kon, zoo hoog op een boot te zitten als een oogenheerscher over water, lucht en land... neen 't kòn toch niet wonderbaarlijker. Jammer, jammer, dat ze al weer afstappen moesten, want de boot koerste naar den steiger en het machinegestamp verstomde plots. Zacht gleden ze naar het doel; met gewisse hand stuurde de man boven in 't glazen kooike het groote gehoorzame schip naar de witgekopte palen, die als uitgestoken handen waren. Nog eenmaal klonk het fijne belletje van 't seintoestel, de raderen sjoepden achteruit, wit schuim vloog langs de bootflanken en 't gevaarte lag stil.

‘Hier is nu Opperduit,’ zei Juffrouw Thérées toen de boot weer statig wegvoer, en ze trok beredderend de jurk van Liesje wat omlaag.

‘Ik zie niets’, zei ‘t kind teleurgesteld na zooveel schoons, en ze keek met verlangen de wegvlietende boot na.

‘Wacht maar; zie je dien molen ginder? Daarheen gaan we en ‘t is daar erg prettig, je zult zien.’

‘Maar waar is eigenlijk de stad?’

‘Welke stad?’

‘Of is ‘t soms een dorpje, Tante?’

‘Oh... Opperduit? Dat is een gehucht, hier wat verder. Zie je daar al dat paarse? Dat zijn nou de klieverkampen, daar riekt het goed Liesje.’

Juffrouw Thérées stak proevend haar vingers omhoog; zoo zette zij kracht bij aan haar betoog. En samen liepen ze naar den molen, waar zooveel genot moest zijn.

Vrouw Verlouw was blij als een jarig kind met het onverwachte bezoek.

‘Je maakt det anders niet te dukkels teugenswoordig nichie, maor nou heije toch wel zoo'n lief smoelgie mee-ebracht; hoe hiet jai, meske?’

‘Liesje,’ piepte ze.

‘Liessie?? Net as Moeder zaliger, die heette ook Liesbeth. En wat heje een schoone jurk ‘a min kaind; kraig Tante Marie ook een kussie van jauw?’

‘Kom Liesje, geef tante maar een schoon kusje,’ zei Juffrouw Thérees statig en Liesje zocht een veilig plekje tusschen de fijne witkanten muts en het sorrebaardje in aanleg onder haar neus en gaf hartelijk een klinkenden kus en toen nog een, met haar beide handjes om den hals van 't boersche wijfje geslagen. Hoe 't kwam wist Liesje zelf niet, maar ze hield van haar nieuwe Tante Marie van 't begin af aan en daarom gaf ze haar vertrouwelijk een hand en volgde haar. Tante liet haar eerst de geiten zien die op de bleek stonden en dan een zachtaardig ooike, met bruine spleetoogen, dat op een kleine kamp lag, bezijen den molen. Ooike blette en de twee lammeren die wat te ver waren gegaan keerden weerom - zoo was 't goed. Liesje vond dat de lammeren astrakankrullen hadden; zoo had Ma een kapmantel. En de konijnen en de driekleurige poes kreeg ze te zien; toen gingen ze terug de ronde steenen molenkamer in, waar Juffrouw Thérees al zat, met Nico het blinde smoushondje op haar schoot.

En dān werd me daar toch wat af gebabbeld; ach heere - de ooren van alle Ammerstolsche menschen moeten op dat uur

akelig getuit hebben, want ieder kreeg zoo zijn beurt. Onderwijl zat Liesje alles eens goed te bekijken. Aan de ronde muren hingen portretlijstjes van kunstig gesneden hout, een paar teksten, die op donker fluweel geschilderd waren en boven de deur en tusschen de vensters gedrukte prenten, die in platte mahoniehouten lijsten waren gevat. Die prenten vond Liesje mooi, ze waren zoo ijl en blij gekleurd, precies of 't echte zon was op zoo'n plaat. Hier was het pas heerlijk. Ze nam zich voor, vanavond aan Pa te vragen ook in een molen te gaan wonen. Door de nauwe spleetvensters kon ze ver, heel ver over 't laagliggende land van Berkenwoude kijken, waar overal in 't gras, wel twintig meter beneden haar, de zwiepende maaiers doende waren met hun blauwblikkerende zeisen. En aan den kant van den Benedenbergschen polder zag ze de turfgravers, die derrie trokken aan lange beugels. Dat werk ging trager, zoo uit de verte leek het precies allemaal poppenspel. De hofstee's van Berkenwoude lagen verborgen achter groene boomenkloeten, waar hier en daar een fel rood dak doorstak. En van daar tot aan den molen lag een heerlijk golvend kleurig grastapijt, doorspekkeld met

veel rood en oker en pluiswit op een blinkend groenen achtergrond. De zon daaroverheen was een groot schitterend juweel gelijk, en als Liesje door haar ooghaaren keek, vlogen duizendkleurige vlinderstralen doorzichtig als libellenvleugels, van de wit-laaiende bron weg om neer te tippen op de golvende grastoppen. En overal was muziek. Uit den wriemelenden luchtkoepel trilde de leeuwerik; de sprinkhanen zaagden op de bermen en de onzichtbare krekels kriegten van geweld en geen ophouden. In den rooden bloedbeuk zoetevooyste traag een weggedoken merelaar en de kworrelzuchten en 't gebrobbel van de groene rijnvorschen in den molenvliet was als een tremolo van 't kerkorgel daartusschen. En overal in de lucht hing heerlijke geur. De kervels die dorden, nu rijp werd het zaad, doorwademden de lucht met fijne prikkelende kruid dampen; de gele rolkliever en de groote kampen schapenkliever roken toch wel zoo zuiver naar honig, om van te trekkebekken. Maar vooral, vooral de muurbloemen van Tante Marie, die tegen den molenmuur pafferig stonden te bloeien van geweld, deden een mensch zijn neus drie keeren achtereen ophalen en dan had men

nog niet genoeg daarvan. 't Was een reuke om vanzelf bij gaan staan zingen - zingen voor purperen violieren. Liesje zag ook, dat de koeien langzaamaan, met gebogen koppen, naar de koeihokken trokken, lodderig van de zwolte. En ze zag groote feestvierende muggezwermen onder een perelaar, die dansten omdat er zooveel muziek was in de lucht en zooveel goede zon en geuren alderhande. Nu - dat alles was toch zeker wel voldoende, om er een vol uur meê door te brengen.

Toen vrouw Verlouw genoeg gehoord had van haar geboortegrond, ging ze wat lekkers halen uit den koelen kelder. De karnegruttemelk was goed koud geworden in den gewelfden kelder en smaakte naar twee borden vol. Liesje was nu vast overtuigd dat het nergens zoo prettig kon zijn als op een molen; vooral nu ze mocht gaan spelen met de lammeren, die eerst wat bang waren voor haar. Ach - wat was dat toch allemaal wonderlijk. Ze liep als ze genoeg met de lammeren had gerend, langs het water en ze zag deftige snoeken haast zonder vinroering langskomen in den vliet, waar fel de zon op zinderde, zoodat ze zien kon tot op den bodem. En in zoo'n molen-

vliet was heel, heel veel te kijk. Daar hingen wierkleedjes in, precies kanten gordijntjes zoo fijn, en daar schoten zwarte torren en rare beesten doorheen, alsof er heelemaal geen kans was om te verdrinken. Op 't gaanpad zag ze een verschrikten mol, die zich schielijk aan 't ingraven was met zijn kleine menschenhanden, die rap als een machientje den grond wegkrauwd. En 't was vier uur, Liesje lag voorover op 't begin van den Tiendeweg naar bloeiende wikke te kijken, toen kwamen opeens de knechten uit Koolwijk met hun puntschouwen langsvaren, waarop de blauwe en de geelkoperen melkbussen stonden in rijen. En de melkmeiden liepen er achter en zongen joelend liedjes en plaagden de melkknechten met grassprietjes, waar ze 't zaad van afstroopten en die ze hun in de haren draaiden.

Toen Juffrouw Thérees vanaf den molen naar haar keek, zag ze Liesje juist door 't klaphek naar 't klieverkamp trekken. Moederziel alleen ging ze daar genieten van den gezonden honiggeur en van het orgelgezoem van de duizenden bieën, die er overheen zweefden in rappe vlucht. Het moest ook juist gebeuren dat er een zwe-

venden ooievaar langs kwam, die met één vleugelslag wel tot over de Lek kon komen. Het verbaasde stadsmeisje wist haar vreugde om dat vele niet meer te bergen en begon te lachen en te zingen en haar gebedje te zeggen, alles door mekaar. Juffrouw Thérees zat goedgezind dat af te zien, op de bank onder de linde, die bloeide en geurde van belang en ze bracht eens een handvol fel roode bessen, die zoo frisch waren als 't water der duinen, naar Liesje. Ook kwam Gerregie, het pleegkind, dat Verlouw drie jaar geleden in z'n huis genomen had, thuis uit school. Dadelijk waren ze 't eens, Liesje en Gerregie. Zingend trokken ze 't erf rond en nu pas, met zoo'n goede gids, zou ze alles pas in de puntjes kunnen bekijken. Ze trokken in den bessentuin en naar den molentrans, totdat Vader Verlouw, die thuis was gekomen, hen riep, met zijn holle vuisten als een toeter voor zijn mond. Er moest gegeten worden. Vader was een groote stille man met rustige gebaren en droevige oogen. Als hij niet op den molen moest zijn, dan werkte hij op den akker of bij den boer, zooals nu in den hooibouwtijd. Hij peinsde graag en zei nooit veel. Hij gaf Liesje zijn groote doorgroefde hand en daarin lag haar

wit palmpje zoo nietig als een zeilbootje op de groote zee. Er werd eerst gebeden en Liesje, die niets anders kende, bad een beetje verward haar nachtbedeke.

Hun brood was erg lekker, en door Vrouw Verlouw zelf gebakken in den roodsteen oven. Als daar knapperende witte suiker op gestrooid werd smaakte het, om nooit weer te vergeten. Er was ook witte meikaas met groote gaten er in, die geurde naar nat jong gras en smaakte met een hiernamaals-smaakje. En dan kwam een eitje na en nog een eitje na, pas gebrocht door de koekoeksveer; dan een bordje pap en wat bessen en aardbeien om de koele pap mee te kleuren... heerejeetje, Liesje heugde zich niet, ooit zóóveel en zóó lekker gegeten te hebben. Toen 't eten gedaan was, haalde Vader Verlouw op z'n kousen een dik boek van een plank tegen den muur en sloeg het met beslistheid open. Van wat hij daar allemaal las begreep Liesje niets; ze vond het grappig, want de man van haar nieuwe Tante Marie las door zijn neus. Dat deed hij erg plechtig, met gefronst voorhoofd, en zijn dikke zwartgegroefde werkvinger huppelde als een lam over de vergeelde bladen van het zware leeren boek

waar versierde koperen sluitsels en hoeken aan waren.

‘Amen!’ zei hij ineens hard en klapte het boek dicht. Opnieuw deden ze allemaal de handen samen en Liesje bad maar weer trouwweg haar ‘Jezuke zoete duveke’. - Ze vond dat ze hier best levenslang zou kunnen wonen en dat zei ze aan Tante Thérées toen ze weer op de werf stonden, om een kuieringske te gaan doen langs den Tiendeweg van Berkenwoude, die hier precies uitkwam achter den molenvliet. Jammer, dat Gerregie niet had mogen meegaan; die was naar de Catechisatie en zooiets mocht ze niet overslaan van Vader, voor geen geld. Er was maar een smal gaanpaadje tusschen het elzenkreupelhout, de populieren- en wilgenknoten en de overal heenslingerende braamranken. Soms was er heelemaal geen weg en dat vond Liesje er juist het mooie van. Dan boog zij de kreupeltakken vaneen met haar mollige knuistjes, dan kroop ze door holletjes en onder bovengrondsche wortels door, en haar klaterend stemmetje klonk ver den diepademenden polder over, als een avondklokje. Ze vond om een boomstronk, tusschen het mos, een heelen pol peersblauwe viooltjes; ook was ze eens bijna

per ongeluk op ranke blauwe klokjes gestapt en vonden ze wild wapperende witte windekelken; ‘net nachtponnetjes’, vond Liesje. Aan weerskanten van de kaai waren slooten, de een daarvan was breed; dat was de molenvliet. Soms trok Liesje om goed over 't water te kunnen zien het gordijn van elzentakken wat opzij; dan zag zij fel gele lisschen, purperen molentjes en midden in 't water heele fijne witte bloempjes, zoo klein als oorbelletjes. ‘Dat zijn wateranemonen,’ vertelde Tante Thérées.

Liesje nam zich voor het goed te onthouden en om te bewijzen dat ze 't nog wist riep ze driemaal op die wandeling dat ze weer wateranemonen had gezien. Dat deed de stijve Juffrouw Thérées goed tot in haar diepste wezen. Zij wilde zich zoo graag verbeelden dat dit blonde meisje van een ander, een weinig van haar hield. En voor Liesje was iedere stap op dien ruigen Tiendeweg een nieuwe ontdekking.

‘Ik wist niet dat er zulke vreemde bloemen bestonden, Tante,’ snapte ze, toen ze een groep veelkleurige paddenstoelen vonden. En witgeklekt siergras had ze óók nog nooit gezien. En had ze ooit kunnen denken dat er blaadjes waren, die naar pepermunt

ruiken en dat er bloemen bestonden, waar melk in zat en waar je zwarte handen van kreeg als je ze plukte? Van al dat wondere nieuwe was 't meisje een beetje beduusd geworden, en weer dicht bij den molen, toen ze dan ook heel de kaai hadden rondgewandeld, werd ze moe van al dat wringen door 't hakhout en het verre gaan en ze wilde wat gaan zitten.

't Was aan de hooge zijde van de kaai, wel drie meter boven het land, waar zij zich neervleiden; de molenvliet lag diep onder hen en even diep het onmeetbare ademende land tot Stolwijk. De zon was al ver gezakt en raakte bijna de ijlblauwe landlijn. Heur licht begon oranjeachtig te worden en de daghette nam gaandeweg af. Wie nu goeie oogen had en van even goeie wille was, kon al over den polder het matrulle kleed van zomeravonddamp zien zakken, aan den anderen kant dan waar de zon was. Maar Liesje zag dat alles niet meer. Heur moeë kopje had ze vertrouwelijk op de bloese van Tante Thérees gelegd; de glinsterende oogjes knipperden wat - dan vielen ze toe. Willoos hing het rijke-menschen-meisje in de armen van Juffrouw Thérees, zij tilde het lijfje voorzichtig op

en legde het makkelijk neer in haar moeder-lijken schoot. De zachte blonde haren van Liesje lagen juist tegen Tante's wang; zoo, tegen haar borst, liet ze 't kind rusten. Even nog werd ze wakker, om dadelijk weer weg te doezelen. Juffrouw Thérées voelde, dat Liesje weer insliep; dat gaf haar een vrome zoete vreugde. Een mug zweefde neer op 't voorhoofd van het slapende meisje, zij zag het niet, maar voelde de onrust van het kind door haar eigen lijf gaan en ze joeg 't insect voorzichtig weg. Boven hun hoofden zoemden de rijzende peppels, die in de toppen nog zonlicht vingen, en 't was of duizend maal duizend fladderende vlinders daar door die kruinen vlogen - allen zachtkens zingend. Juffrouw Thérées zag en hoorde er naar, als naar een nooit beleefd wonder. Alles wat er omging in 't zieltje van Liesje meende zij aan te voelen en scheen door haar borsten naar haar denken te gaan, in volle stroomen.

Zoo werd Juffrouw Thérées weer een heel jong meisje, àl wat ze wist, door haar ondervinding, vloog haar hoofd uit en iedere hartslag van het prille wezentje aan haar borst bracht haar intenser haar eigene jeugd weerom. Ze nam groote stappen over

levensperioden en rustte alleen dan met haar hersens ergens, als er iets heel innigs te bedenken viel. Aldus wandelde zij langs een weg, waarlangs louter zilveren beeldjes herinnering beschermend opgesteld stonden, als Lieve Vrouwkens in de nissen van Roomsche kerken, achter devote lichtjes. Haar bloed werd kinderbloed en wilde wat kinderen willen, en toen ze zacht begon te neuriën met vreemdlichtende oogen, op het rythme van Liesje's ademtucht, was het weer Moeders oud lied:

Ick weet een vrouken amoureux,
die ic met herten minne,
haer wesen is so gracieus,
si staet in mijnen sinne;
gestadich is si in alder stont,
Men vinter niet seer vele:
want si heeft eenen rooden mont,
twee borstkens ront
ende een snee witte kele.

Alle vroukens heb ik lief,
om eender vrouwen wille,
om haer lijt mijn herte grief
heymelijke alstille.
Niet dan reyne liefde eerbaer
en wil ic haer betooghen;
want si heeft een geluwe hayr,
een aenschijn klaer
ende daer op twee bruyn ogen.

Over het land aan haar voeten verstomde gaandeweg het geluid van zeisen en bolderende wagens. Het aanhoudende trieste bassen van een hond dook op, toen de stilte aan kwam doffen en enkel het ritselliedje van de peppels en 't gekworrel uit den molenvliet werd nog vernomen alsof een reusachtig uurwerk zachtjes van binnen rammelde. Monotoon klonken daar doorheen de overentweergaande menschenstemmen uit de Benedenbergsche buurt en die van de hofsteê's aan den Lekdijk. Maar Tuffrouw Thérées onderkende al die geluiden niet meer een voor een. 't Was één muziek voor haar; de warmte van het meisje aan haar borst, de stilte over 't land en de stemmen uit de buurt - alles, alles was schoon, heilig blank en van één klank. Ze wist niet meer dat ze de dochter was van Versteeg uit 'De Zalm' van Ammerstol, ze was vergeten, dat Liesje haar bloedeigen dochttertje niet was - Juffrouw Thérées leerde nu Moeder zijn en daarmee 't alderschoonste wat ze ooit beleven kon. En van puur geluk liet zij haar tranen vrijelijk vloeien, ze sprongen als welbelletjes uit haar oogen en het was of het wrange van haar hart ermee wegspoelde.

Zooals op een zonnedag na een fellen pletsregen, zoo helder zag ze de aarde; de wereld was een groote welkome bron; zij lag daar zoo rustig en kalm aan als het meisje aan haar ademende borst. Juffrouw Thérees voelde aardekracht door haar aderen gaan, er was een band van 't kind naar haar en van haar naar de aarde. Nu wil de aarde, dat ik haar jong kind kus, drong door haar wezen en zij kuste Liesie op de blonde zachte haren. Als de uitgebloeide kervelpijpen nu plots muziek voor haar waren gaan maken, zou zij zich niet verbaasd hebben. Als de kabouterkopjes van de peerse violen nu gezegd hadden - we gaan sterven Moeder en Kind - we sterven - ween over ons Moeder en Kind - dan zou zij geweend en gebeden hebben voor peerse viooltjes. En als de aarde haar bloed gevraagd had voor ander, nog verborgen leven, dan had ze 't nu gegeven als de pelikaan uit het sprook.

Over Liesje's gezichtje kwamen wezen-trekken van puren innerlijken vrede, van zuiver aardebewustzijn... dat was nu alles bij elkaar toch wel een wonder, en Bijbelsche gebeurtenis, zoo machtig als een Prophetie of een Christusmirakel.

Wie 't in de boeken niet vinden kan, wist nu Juffrouw Thérees, kan van de aarde en van de kinderen leren, dat geboren worden wonder is, dat leven wonder is, dat groeien wonder is en sterven groeien. Blank als een Heilige in de nagedachtenis van een Roomsche kind is, zat zij daar op den Vlietdijk, zij met het kind. En haar nieuwe wetenschap, die geen echte wetenschap was, maar slechts 't onderscheiden van de echte kleur en geur der dingen, deed haar mirakelen doen.

Ze voelde, dat ze nu vliegen kon en met Liesje in haar armen zweefde ze heen als een jubileerende vogel - eerst boven den vliet, dan hooger, hooger - boven de wijkende en golvende wereld en de zon daalde niet meer voor haar, omdat zij steeg.

In de lucht was het goed voor de tobende ziel. Nu eerst voelde ze hoe artnoedig de mensch is, die babbelt met burenen over burenen, die leeft om wat voorbijvleugelend geluk, of voor schijn en onwezenlijkheid. Zij begon de rust van nonnen te begrijpen, de rust die aan hun gelaat iets heiligs geeft. Beter dan in de lucht kon 't in den hemel niet zijn en de vogels bezaten hun hiernamaals al bij hun vleeschelijk leven, vond

zij, onderwijl zij voortzweefde in voortdurende verrukking.

Maar ineens - een wit nevelvoorhang werd verschoven door onzichtbare kracht, en tegen een helrood fond aan, stond de laatste jager met zijn schachten en zijn woesten hijgenden hond. Bloed droop uit den bek van 't sterke beest, dat lilde op de achterpooten. Ze zag felwitte tanden, bloedoverlopen. En damp steeg uit het bloed, dat onafwendbaar op Liesje's blond hoofdje drupte.

‘Bang!’ kloeg Liesje onrustig in haar slaap en 't woord viel als gloeiend lood op het geweten van Juffrouw Thérées.

Ze had willen gillen, maar had geen stem meer; gelaten moest ze dat alles meemaken en wachten - immer wachten, staande met haar voeten in de aarde, gelijk een boom. Ze kon niet meer vliegen, de aarde trok haar.

Ineens viel ze in een ander bewustzijn. Op haar arm lag een zachte hand. Dat deed haar angstig omzien en vreezen - vreezen 't allerergste. Het was de Pa van Liesje.

‘Sliep u, Juffrouw?’ vroeg hij, die achter haar stond. Toen ze zijn stem hoorde, gleed de ontzetting weg van haar gelaat.

Ja... j a ... juist... wat was het hier?

Ze keek naar Liesje en naar haar Vader, dan weer naar 't kind, dat met de vuistjes tegen den mond gedrukt nog doorsliep en dan wist ze 't weer - 't was hier Tiendeweg, Molenvliet, Opperduit, en Woensdagavond.

Die man was Liesje's Vader en zij was Thérées Versteeg uit 'De Zalm'.

'Ze moet maar slapen blijven, Juffrouw!' vond Liesje's Pa.

'Ja meneer..., ' zei ze botsend, of 't een ontploffing in haar keel was...
'slapenblijven.'

Wat haren van Liesje fladderden rond den mond van Juffrouw Thérées. Pa streek ze weg en beroerde even met zijn vingertoppen haar lippen en wang. 't Was haar of een electrische stroom door haar lichaam woelde, toen ze de aanraking voelde van die dunne vingers. Haar lippen knepen samen in angst om haarzelve; op Liesje's gelaat vloog een trek van pijn... dan, met een rilling werd ze wakker. Toen ze Pa zag, wilde ze weg van 't warme schootkuiltje van Tante Thérées.

De weelde- en angstdroom van de herbergdochter was voorbij, zij moest het kind weer afstaan aan den Vader, die grootere rechten had. En nu wist ze weer alles...
wrang knauwde het klare besef in haar binnenste, als azijn op

een versche wonde. Ze was geen Moeder en Liesje was haar meisje niet. Zij - Thérées Versteeg, was een bedelares; niets bezat ze, geen dochttertje bezat ze - ze was oud.

Gedrieën liepen ze naar den molen terug. Pa vertelde, dat hij hen had zien zitten van den molentrans af en dat de koets op hen wachtte. Ma was te moe geweest; die rustte nu wat uit in 'De Zalm'. Juffrouw Thérées alleen zei niets. Liesje, nu pas goed wakker wordend, snapte honderd uit. Een grauwe reiger zeilde nijdig weg, reigers houden van geen vreemde luide geluiden.

Toen Pa's knie onder 't gaan maar even die van Juffrouw Thérées beroerde, moest ze rillen, of haar gebeente er van kraakte. Pas in dat hobbелende koetsje werd ze weer gewoon de Juffrouw Thérées van altijd. Ze wist mooie verhaaltjes voor Liesje en Liesje luisterde tot ze verlangen kreeg naar Mama en kribbig werd.

Juffrouw Thérées wist nu, dat de hemelpoort met alleen voor stervenden openstaat. Er was iets schoons aan haar spits gezicht nu ze daar zoo zat, in het koetsje, de handen in den schoot gevouwen, als voor een eigenbedacht gebed. Een Moeder Gods van een Vlaamsch Primitief gelijk.

VII.**Weer moeder.**

Om vijf uur dien anderen ochtend klopte ze op de deur waar de familie sliep en Pa zei slaperig 'present'. Dadelijk daarop hoorde ze iemand uit het bed springen, veerkrachtig en lenig. Ze had een slechten nacht gehad en lang voor vijven was ze al wakker geworden, bang zich te verslapen.

En als Juffrouw Thérees 's morgens zoo lang wakker lag, dan kon 't gebeuren, dat ze heel slechte gedachten kreeg; dan had ze vergeving voor ieder, die langs de streep was gegleden; en ook gebeurde 't dan, dat ze verlangen kreeg, verlangen naar Adriaan en nu hij niet meer op haar pad was, zelfs naar mijnheer Verroen, den Kapitein met zijn reeds zwellend buikje.

's Avonds aan de speeltafel, als de Kapitein eens minzaam over zijn kaarten naar haar keek, kon ze zoo plots, denkend aan

die ochtenden, een felle kleur krijgen, zonder dat iemand wist waarom dat was.

En toen ze daar voor de kamer stond van Liesje's Pa en zijn vlugge stappen van binnen hoorde, moest ze ineens overwegen, dat hij nu rondliep in zijn ondergoed. Ai... ze wilde dat wel wegduwen, maar 't ging al niet meer, ze zag zijn lenige jonge gestalte, zijn fijnen slanken kop, zijn breede armenvlucht. Ze sloot haar oogen, want zij, Thérées, de dochter uit 'De Zalm', had daar geen recht op; zij mocht voor de deur staan met haar slechte gedachten, hoogstens eens spelen met het kindje van dien ander, van dat trippelende jonge mevrouwetje, dat zelf nog precies een kind was.

Als een schuldige sloop ze de trap af; maar achter haar was de gedachte aan Liesje's Pa en als ze omkeek, zag ze duidelijk in het donkere van de trap zijn oogen blinken.

De Lek, die schier verborgen lag in witte ochtendsluiers en zoo schoon was, als nimmer nog voor dien, gaf haar geen rust; over het tipje water, dat reeds zichtbaar was, juist aan den Zomerdijk zag ze weer zijn gestalte uit den nevel komend en die wenkte haar en lachte. Met haar handen boven 't hoofd liep ze, hollend zooals kin-

deren doen, den hoogen Lekdijk af, dan door 't zomerland, struikelend over molshoopen en kloeten. Voor het water bleef ze staan; het beeld was heen. Ze liet zich vallen in het welige, natte gras; daaruit stegen zinnen-verkwikkende dampen. Met klamme handen rukte ze gras en weegbrêblaren uit; daarmee depte ze haar heete voorhoofd en dat gaf koelte en rust.

Trotsch stonden de reine hooge margrietten hier zorgeloos verwaaid tusschen het gras, kaarsrecht als lantaarns. Ze plukte een dikken bos en daarmee in de handen, liet zij zich op de knieën glijden, om te kunnen turen over de Lek, waar nu de nevelsluier gracielijk van wegtrok naar 't land van Gorkum toe.

En weer lag plots een hand op haar schouder, juist als gister en weer was het Liesje's Pa in zijn sober grijs zomerpak.

‘Een weinig aan 't peinzen, juffrouw Thérées? U peinst geloof ik graag, nietwaar?’

‘Ja,’ lachte ze verward.

‘Ik kom hier ook wat zitten. Curieus, dat die prachtige bloemen hier zoo maar in 't wild groeien. Ik zal er vandaag ook een bouquet van plukken om mee te nemen naar huis.’

‘Hier!’ zei ze spontaan: ‘Neem deze dan, meneer.’

‘Och neen, Juffrouw, ik kan ze zelf wel plukken, anders doe 'k het straks met Liesje als ze op is.’

Iets oneindig biïtters gleed over haar gezicht. Zelfs haar bloemen wilde hij niet, wèl die van zijn kind. Tot dien kring van elkander minnenden hoorde zij niet... zij die oud werd en norsch.

Haar mooie groen-wit-gouden bouquet gleed moedeloos in haar gespannen schoot en haar stem was rul van de tranen die erdoor klonken, terwijl zij smeekte: ‘Toe, neem ze wèl, ik heb het graag...’

De Pa van Liesje nam de bloemen uit haar trillende hand, keek haar van terzijde aan en zei bedachtzaam en innig: ‘Ik denk, dat u hier veel ontbeert in deze omgeving, altijd zoo in het café, niet Juffrouw Thérées?’

Maar ze wist geen woorden voor hetgeen in haar omging... ze zweeg. Toen wist hij daar naast haar er ook geen weg meer mee en hij wilde opstaan en zich bescheiden terugtrekken. Maar zij, dat ziende, greep ineens zijn pols, zoodat de statige margrietten heftig nijgden en vroeg, telkens stokkend, vallend over haar eigene woorden, hem naar zijn moeder.

Nu meende hij haar droefheid begrepen te hebben.

‘Is de uwe al lang dood?’ vroeg hij en er was een edele toon van medeleven in zijn stem.

Ze ging er niet op in, maar stelde weer haar vraag, nu dringender.

‘Nu, juffrouw, als u dat graag weten wilt: Moeder woont in Breda en toekomend jaar zult u haar misschien hier krijgen, want ze gaat ook nog een keer naar de familie aan den Vuilendam, ziet u. Moe is nog flink, Juffrouw, maar al erg grijs natuurlijk, net als uw Vader, die zal zoo van haar leeftijd zijn. Ze gaat een beetje mank, maar voor wie 't niet weten is dat nog niet eens zoo heel erg te zien, Maar Moe is een lieve oude dame en Liesje houdt heel veel van haar, trouwens iedereen die haar kent. En uw Moeder, Juffrouw?’

‘Dood!’

‘Dat wist ik al. Reeds lang?’

‘Twee jaar... Kom, ik moet gaan thee zetten.’

‘Wacht, ik loop mee zoover.’ Liesje's Pa stond op en stapte naast haar voort. Juffrouw Thérèes voelde zich opgelucht als een kind, dat zonden beleden heeft bij haar Moeder. Weg waren de slechte gedachten van daarnet, kalm en beraden als een

vrouw met een wil, liep ze door 't nog vochtige zomerland waarboven de witte zon begon te stoven van geweld.

‘Verrèk!’ vloekte de Kapitein, die van uit zijn ‘Snackert’ haar in 't oog kreeg, ‘ze komt met een meneer het land uit; als ik goed zie met dien vrijer, die er met zijn vrouw op logies is.’ En hij was voor de mannen dien dag niet te verdragen, want hij ketterde als een kermisklant en niemand deed iets goeds.

En de sierlijke ‘Vreeswijk’ van de Reederij, die Liesje en haar Pa en haar Ma dien ochtend om halfelf van Klein-Ammers meevoerde naar Rotterdam, sloot een vreemd hoofdstuk in het levensboek van Juffrouw Thérées af.

Versteeg wuifde met zijn rooien zakdoek, van den aanlegsteiger de familie na.

Juffrouw Thérées liep vreemd zoekend door 't huis, ook eens naar de rommelige kamer waar zij geslapen hadden en legde heur handen gelaten op haar borst.

‘Alleen!’ fluisterde zij tegen de muren.

De ‘Snackert’ salueerde voor de ‘Vreeswijk’ met een benauwd gilfluitje. De dag ging draaien.

VIII.**Jacques Emile.**

Er kwamen te veel gasten dit seizoen om ze een voor een op te noemen; trouwens, daar waren ze allen te eender voor. Jagende Heeren wisselden ontevreden visschers af, die allen hetzelfde beweerden; namelijk dat de polder tegenwoordig leeggevischt was. Maar dat zegden ze voor vijftientig jaar ook al, herinnerde Vader Versteeg zich.

Ze aten meer visch in 'De Zalm', dan ze vingen in de vlieten en weteringen, maar ach, 't was zonder visch toch óók mooi genoeg in 't weidsche weiland van Klein-Ammers en de Bergambachtsche contreie. Ze gingen en andere jagers en visschers kwamen; als hun schoenen, die Juffrouw Thérées 's morgens te poetsen kreeg, niet verschillend waren geweest, zou

zij hen allemaal voor een en denzelfden mensch versleten hebben.

Maar eindelijk op een Augustusochtend kwam een rijzige, lachende kerel binnen, die bruin zag van veel buiten zijn. In één oogopslag had ze gezien, dat deze Heer iets joligs om zich had. In 't nachtboek schreef hij met fraaie ronde lettertjes:

*Jacques Emile Lamoré,
Aannemer van verhuizingen.
Zwolle, 28 jaar.*

Ze keek het vluchtig na en vroeg hem, hoe lang hij dacht te zullen blijven.

‘Tot mijn geld, of mijn lust om te blijven op is,’ zei hij vroolijk weerom en wierp zijn groenkatoenen rugzak op de toonbank.

‘U maakt het zich hier maar makkelijk mijnheer; ik zal een groote frissche kamer geven, die uitzicht heeft op den Dijk en de Lek.’

‘Prachtig, jonge dame. Maar kan iemand mijn koffer straks even halen, hier is 't briefje, hij staat aan den steiger van de boot.’

‘Goed, goed meneer, maar dat is werk voor mijn broer, die is nog even weg

met een vracht strooisel, maar met een half uurtje wordt er voor gezorgd.'

'Er is geen haast bij, gastvrije kasteleines, geef mij maar eerst eens een goed glaasje wijn, hebt u?'

'Ja, ja! Rijnwijn?'

'Toch zeker geen Lekwijn?'

'Meneer,' zei ze quasi boos, 'wat denkt u van ons?'

'Van ons denk ik voorloopig nog niets, want ik heb *haar* alleen nog maar gezien en als u 't weten wilt, ik vind *haar* een frissche dochter van mijn groen land.'

Juffrouw Thérées kleurde tot onder haar stippelbloeze, maar boos was ze niet. 'Ik vind u een kwajongen,' zei ze plagend terug, terwijl ze de bestofte wijnflesch ontkurkte.

'En ik vind wijn alleen lekker als ik klinken kan; dus dame, schenk twee glazen in met spoed.'

'Maar meneer?!'

'Maar juffrouw?!'

Ze fronste en hij fronste potsierlijk terug.

Toen nam ze moedig twee wijnglazen en keerde ze om bij de voetjes. Het vocht gulpte wild in de glazen; ze vergat de flesch weer dicht te kurken en bracht een glas

naar het tafeltje, waar hij breed zich neergeplant had.

‘Kom dame; klinken, zet u neer,’ zei hij lachend.

‘Neen mijnheer, dat durf ik niet, ik wil wèl even tikken, maar Vader wil niet hebben dat ik bij de logeergasten kom zitten.’

‘Je Vader is op hol. De mijne trouwens ook. Niets van aantrekken. Maar wat ik zeg, heb je nog véél zusjes?’

‘Niet één!’

‘Dat treft, ik heb geen broers.’

‘Ja, ik wel. Dat is die, waar ik daarnet van sprak.’

‘Zoo. Kom, ik pak mijn rugzak eens uit. Lust u bonbons, dame?’

‘Natuurlijk, maar laat toch niemand het zien, dat ik dat alles van u aanpak.’

‘Dat is er juist het kwieke van, er is hier niemand. Het huis is van ons; we zijn hier commandant, stuurman, bootsman, matroos, bootsjongen en koksmaatje, wat u?’

‘Ja maar, ieder oogenblik kan iemand binnenkomen en een meisje heeft hier zóó een naam.’

‘U hebt toch zeker al een naam? Ja zeg, hoe heet u?’

‘Thérees.’

‘Da's 'n godessenaam, op m'n eer. - Ik heet Jacques Emile; zeg maar Jacques, dat is kort, en ik ben gewoon bij dezen naam verboden te worden.’

‘Meneer, ik zeg tegen u meneer en geen Jacques, en u doet maar precies als de andere Heeren, die zeggen tegen mij Juffrouw Thérees.’

‘Eh jakkes... Juffrouw... Thérees. Vooral dat Juffrouw. Waarom niet Jonkvrouw of anders Thérees?’

‘Gerust u moet dat begrijpen, meneer Jacques.’

‘Jacques bedoelt u.’

‘Neen *meneer* Jacques,’ Juffrouw Thérees schudde beslist met haar hoofd en deed moeite hem te overtuigen, dat ze 't diep, ernstig meende. ‘Een meisje zooals ik hier alleen tusschen al die mannen, moet altijd een beetje op een afstand blijven.’

‘Niet altijd. Dat verbeeldt u zich maar. Mijns inziens mag die afstand in bijzondere gevallen wel wat ingekort worden.’

Hij was opgestaan.

‘Bijvoorbeeld... Als ik nu eens zei - aanvallige Thérésia, Koningin van bloeien-

de dalen in het land van de Zon en de Liefde, spits uw zijden lipjes en bied mij vier trillende kusjes daarvan aan - dan kon u er altijd nog drie op afdingen. Maar dan is 't toch altijd noodig, dat de afstand heel gering zij.'

'U bent een deugniet.'

'U een duifje, een konijntje, en een kwiksteerteke, alles wat u maar wilt. Maar één kusje moet ik hebben.'

Hij deed een vluggen sprong en nam er twee. Toen kreeg hij een klets van haar vlakke hand.

'Uw kusjes smaken naar olijven en uw klappen naar lentehoning.'

'Vooruit!' kreet ze, 'naar je plaats, Jacques. Voor dezen keer zal ik nog niet boos op je zijn, maar laat dat in 't vervolg en zorg dat niemand er ooit iets van merkt, verstaan?'

'Goed, weideweelde.'

'Zot.'

'Kwiksteerteke.'

Toen ging de deur lijzig open en kwam Neles van der Horst, de keuësnijer binnen, in zijn rooduitgeslagen billettikkertje.

'Morrege mensche. Juffrouw Thérees, geef mai een citroentje. Leit er nievers

gien boodskap van Goof Brouwer van den Beneeënberg.'

'O ja... dat 's waar Neels. Je most Dinsdag in den middag na slapens even anrije.'

'Dankie Juffrouw. Bestig weertje meneer, goe' veur een mins op de fiets.'

Jacques Emile vond het ook en ging dan diepzinnig met Neels over 't vak, over keuësnijen spreken. Ze werden vrinden, Jacques en Neels, dikke vrinden, en Neels wilde trakteeren.

Juffrouw Thérees achter de tapkast zat daar goedmoedig naar te kijken. Jacques Emile, de lachende schavuit, kon geen kwaad meer bij haar doen.

IX.**Late tranen.**

In den namiddag was er een gast gekomen op een fiets zonder ketting. Zoeeen had Juffrouw Thérees nog nooit gezien en de mannen van Ammerstol ook niet. Willem vertelde, dat de Luit. van zijn compie er net zoeeen had, maar de meneer zelf, die erover werd aangesproken door Bartje, was niet spraakzaam op dat punt.

‘t Rijdt zeker nogal makkelijk meneer,’ zei Bartje, en hij probeerde eens joviaal den nienwen gast toe te lachen.

De ander hoorde en merkte niets.

Bartje kuchte.

‘Oh... u vroeg wat? Van m'n fiets.’

‘Ja meneer.’ Bartje schoof wat bij en lei zijn armen kruislings over tafel.

‘Ik zee daarnet, rijdt dat makkelijk zoo

zonder ketting? Ik fiets ook zie je.'

'Nogal, nogal.'

'Bent u van ver gekomen vandaag, meneer?'

'Neen.'

Stilte. Het gesprek lag at weer op z'n gat. Bartje zei iets over 't mooie weertje tegen Klaas Neuteboom, en de vreemdeling keek voor zich en bleef zwijgen.

'Hij zêt er nie' een,' fluisterde Bartje tegen Juffrouw Thérees. Dat dorst hij, waar de ander bijzat, want die luisterde toch niet.

Ze wees hem dat hij zou zwijgen.

Bartje hinnikte. 'k Betaal ommers en ik zeg geen kwaad van den vent.'

'Doe dat nou niet,' zei ze binnensmonds terug; 'Hij hoeft toch niet met jou te kletsen.'

'Nou goed, goed, maar schenk me dan eerst is een catsie in.'

Dat kreeg hij en Bartje smakte als een soepslorper.

Juffrouw Thérees bediende dien dag met onrustig gebaar. Ze had het ten zeerste druk, want Jaan was er niet en ze stond voor alles. En een gast bracht altijd wat omslag mee, al was deze meneer nou niet bepaald akkefieterig.

Hij had gedineerd, maar meer laten staan dan naar binnen gewerkt; zonde van 't kostelijke eten vond ze. Tegen den avond was hij even uitgelopen, maar direct weer teruggekomen, of hij ergens bang voor was. Vlak voor hun deur had ze gezien dat hij, 't was bij het terugkomen, ineens opkeek, om dat bleuë meisje van Teun den Oudste een hand te geven. Even maar klaarde zijn gezicht daarvan op, maar toen hij opnieuw de gelagkamer inkwam, stond het weer zwijgzaam en somber.

Willem zei: 'hij zal pijn in zijn buik hebben of anders in zijn pottemané.'

'Misschien is zijn schoonmoeder wel uit den doode verrezen,' zei de Notaris, die juist in de gauwte zijn bittertje kwam knappen.

'Hoe heet'em, Thérees?

'Weet ik nog niet meneer, ik heb hem nog niet laten inschrijven en zelf zegt hij niet veel.'

'k Zag hem daarnet bij den Burgemeester uitkomen, maar 'k heb hem bij mijn weten toch nooit eêr hier gezien.'

'Tenminste niet in mijn tijd,' merkte Juffrouw Thérees op, 'anders zou 'k hem wel herkend hebben.'

Onderwijl zat hij op z'n kamer, brieven te schrijven.

Driemaal liet hij Juffrouw Thérées tikken vóór hij, loom, 'binnen' riep. - 'O... bent u daar.'

'Ja meneer, kunt u even uw naam inschrijven, morgen vroeg komen ze 't inzien ziet u, 't is verordening.'

Hij schreef bevend. Over zijn schouder heen las ze het af, maar ook z'n naam was haar onbekend.

'Vult u niet in wanneer u vertrekt?'

'Neen, want ik zal misschien eenige dagen moeten blijven juffrouw. Als er post komt, dan krijg ik het wel? Ik heb geschreven, 'Hotel de Zalm', dat is zeker voldoende?'

't Minste kind zal u hier zeggen waar dat is, dus zal 't goed genoeg terecht komen. Wilt u soms vroeg gewekt worden morgenochtend?'

'O neen, ik kom uit mijn eigen wel op. Neen wacht - zeven uur, kan dat? Goeden nacht.'

Juffrouw Thérées vond dezen mensch een vreemde. Hij zei zoo heelemaal niets; je wist niet wat je precies van hem denken moest. Wel zag ze, dat het een goeie jongen was; ze schatte zoo, dat hij van boeren-

afkomst was en wat gestudeerd had, maar verder begreep ze er niet veel van. Hij was aan de telegraphie, dat zag ze in 't register.

Maar wat ging haar de rest eigenlijk aan; hij betaalde en zij gaf haar kamer en 't eten, voor 't overige stonden ze als vreemden tegenover elkaar.

Jacques Emile was dien avond de laatste, die binnenkwam.

‘k Ben op een vrouw uitgeweest menschen,’ zei hij lachend tegen de lui in de herberg.

‘Ga je trouwen, meneer? We zijn van de partij,’ zei er een.

‘Ik trouw in de lucht. Met een zeppelin, dat is het nieuwste. Heb je 't al gelezen in de kram?’

‘Bel jaat 'k; maar dan zeg ik: pas. Alles wat je hier beneden besteken wilt, daar doe ik aan mee, als was 't op een tonnenvlot op de Lek, maar hooger dan de vliering krijgen ze mij niet.’

‘Nu, we zullen zien. Ga jij mee Thérées, als er gevlogen moet worden?’

‘Ik moet bedienen.’

‘Nou - er zijn zeppelins met buffetten. Maar wie z'n hoed hangt daar?’

‘Er is iemand gekomen op kamer drie.’

‘Zoo, naast mij? Hij snurkt toch niet? Wat is 't voor een kolonel?’

Jacques nam het register. - ‘Neen, ik ken hem niet, hij heeft een beetje de bibberasie, als je z'n schrift ziet, zou 'k zoo denken.’

‘t Is heelegaar zoo'n rare. Hij zegt er niet een, meneer Jacques,’ knirpte Bartje.

‘Zoo, kon je 'm niet aan 't wauwelen krijgen? Zeg Thérees, doe hem de groeten van me als je 'm ziet, van Jacques Emile Lamoré, transporten over heel de wereld, Zwolle en zeg hem, dat hij morgen de eer heeft, met mij aan de ontbijttafel te mogen zitten.’

‘Zoo, mògen.’

‘Ja natuurlijk, Koningin. Maar Uw Poezeligheid mag mee aanzitten.’

‘Nou, 't is dik an, Juffrouw Thérees,’ spotte Rooie Jos; ‘maor 'k làme niet kenne', met mijn mag je morrege nog altijd mee naar de stad, boven op den hondekar, hèje zinnigheid?’

‘Ja 'k ga mee,’ lachte ze terug.

‘Je lèter uit meneer, al hèn boordje om. Wij gaone dus uit rije', trek morrege' je beste jurk maor an.’

‘Als je nu maar eerst begint, zachtjesaan om 't sluitingsuur 't denken, Jos; kijk eens op de klok.’

‘Worre' we weer weggejaagd?’

‘Nee' je mag blijven. Maar dan moet je een kamer nemen.’

‘Nou as 'k een keer uit de loterij kom met de honderdduizend, dan doe 'k 't is voor een nacht. Dan zàje 't toch van me motte' aflegge', stadsmeneer.’

‘Nou Jos, wil jij soms mijn kamer? Dan ga ik wel naar jou huis toe.’

‘Neeë, dankie meneer, dankie wel heurre. Ieder zijn eigen wijf. Zie jij d'r zelf ook maor een te kraige, op een geregelde manier. Hier zij - onze Juffrouw Thérees is nog een vrai mæssie.’

Jos!’

‘Nou, miszeg ik daor soms wat 'an Juffrouw? Bin jij soms niet fain genug veur meneer? As jai toch in de stad loopt, met dat vreemde bloessie 'an, zallen ze je vast nie' nageve' dàje van een gat as Klein-Ammers bint, neeë. Je mag er bestig zain en as ik mijn wijf nie' e had en je wou... dan.’

‘Nou wat deed je dan, nam je haar dan?’

‘Jao meneer, zoowaor as ik Rooie Jos hiet. En ik zon m'n koopie nie' beklaoge, kooke' hèse best geleerd hier bij d'r Moeder zaoliger en ze is zoo zacht as een lam, vooral hier van veuren.’

‘Handen thuis, Jos.’

‘Nou Juffrouw, ik mag d'r toch zeker wel is in knaipe?’

‘Waarachtig niet,’ viel Jacques in; ‘je zoudt wel eens duikelingen kunnen maken.’

‘Dink' ie dat?’

‘Neen, dat weet ik kameraad, en heel snel ook, verstaan?’

‘Jacques’ - wenkte ze; ‘haal nu niets overhoop.’

‘Neen!’ stoof hij op; ‘hij kan met z'n vingers van je afblijven; ik veel dat niet.’

‘Nou meneer, ik gao met jou maor nie' verder, jij het hier toch meer te zeggen; jij verteert meer en je bint nog vrijgezel, maar 't neemt nie' weg, dat wie onze Juffrouw Thérées kraigt, die hèter een goeën 'an. Hoeveel mòk betaole?’

‘Achtenveertig cent.’

‘Beter dan achtenveertig guldies, anders zou 'k bai jullie nog in 't krait komme. - Nou den avond manne', ajuus.’

Het gesprek verliep en de klanten schoven een voor een naar buiten met een praatje over 't weer of een saaie boerengrap.

Toen de herberg leeg was, bleef Jacques Emile gedachteloos voor zich uit op den grond zitten staren. Hij zat omgedraaid

op een herbergstoel, met zijn heele gewicht hangend over de rondiepen leuning.

Juffrouw Thérées sloot en kwam dan bij hem staan.

‘Droevig, Jacques?’

‘Neen duifie.’

‘Wees toch voorzichtig, Vader is daar.’

‘Nou, wat moet ik dan zeggen, als je Vader er is?’

‘Dan zeg je maar zoo weinig mogelijk.’

‘Kom, Thérées, maak nou geen flauwekulletjes. Je begint zelf altijd. Of is 't soms weer niet waar? Kom, ik ga slapen. Wat is 't voor een vent, die op drie?’

Ze haalde haar schouders op.

‘Weet je 't niet? Nou, we zullen zien, morgen. Misschien ontbijten we wel samen,’

‘Best mogelijk, maar gâ dan nu, Jacques. Je weet den weg, hè. Dan kan ik 't licht uitdoen, morgen is 't weer vroeg dag.’

‘Ja, 'k ga al. Kom je ook?’ Op de trap praatten ze nog wat gedempt. 't Werd een rekken om niets, een gesprek waar geen schot in zat.

Toen Juffrouw Thérées haar opkamertje opendeed, kreeg ze van Jacques nog éven een handdruk, kort en vinnig. Hij verbergt wat, dacht ze, toen ze zich ontkleedde.

Boven zat Jacques Emile in den roodpluchen armstoel. Naast hem hoorde hij flauw slaapgerucht. Soms leek het, of z'n buurman in z'n bed kreunde. Onrust neep even in zijn leden, maar dat zette hij van zich af met een lach. Er was een leegte in zijn luidruchtig bestaan, dat voelde hij zelf wel; wat het wezen kon wist hij niet. Beneden hem hoorde hij Thérées door haar kamer schuifelen. Ze deed de knip op de deur.

Toen ging ook Jacques slapen.

Maar dien ochtend had de vreemdeling al gegeten, toen Jacques Emile met natte haren beneden kwam. In een hoek vond hij een stillen man in een grijs goedzittend pak, die ernstig voor zich uitkeek.

‘Morge' meneer, morge' Versteeg. Goed weer buiten?’

‘Bè ja, bè ja meneer Jacques, zoetjes 'an. Vanmorgen eerst wat donker, maar nou klaart het wat op. 't Zal wat mistneerslag geweest zijn, dink ik.’

‘Ah zoo! En, mijnheer, kunt u 't nogal schikken hier in Ammerstol?’

De vreemdeling sloeg zijn oogen op en keek lang en vorschend naar Jacques. ‘Ja zeker,’ zet hij eindelijk, met verwonderd gebaar.

Die denkt, waar bemoei jij je mee, overlegde Jacques. Maar toch hield hij vol.

‘t Is hier ook bepaald genoegelijk, wat ik u zeg. Maar men moet het opzoeken, ziet u. Ik ben hier zóó maar eens naartoe getrokken, voor mijn vertier, maar 't rouwt mij niets.’

‘O neen?’

Vervloekt - met dien kerel ging het niet. Jacques Emile stootte zijn ei stuk en at gehaast. Na 't ontbijt vond hij Juffrouw Thérées in de heerenkamer bezig den boel op te ruimen voor de sociëteit van dien avond.

‘Zeg, Thérées, dat 's een stijve. Die heeft een popelierenboompje ingeslikt, waarachtig.’

‘Jacques, laat me met rust, ik moet werken. Niet iedereen kan zoomaar wat rondfladderen.’

‘Neen, arm vriendinnetje, jij moet heel wat assepoeseren op zoo'n dag, hè?’

‘Och kom. Ik zou niet anders willen. Denk je, Jacques, dat ik aan dat leegloopen wennen zou? Wat doe jij eigenlijk, zoo'n heelen dag?’

‘Ik?’

‘Ja jij.’

‘Nou... ja... van alles, hè.’

‘En van alles niks. Neen jongen, ga jij maar weer ‘van alles’ doen en laat mij met vrede.’ Ze keerde zich van hem af.

‘Wacht, Thérées, hoor nog éven.’

‘Nou, zeg op.’

‘Ja maar - ze mogen 't niet hooren, 't is een geheim.’

Juffrouw Thérées verschoof met geraas de zware mahoniehouten tafel en Jacques werd den hoek in gedreven.

‘Hoepel jij maar op met je geheim.’

‘Nou, atjuus dan.’

Aan de deur bleef hij wat talmen, om iets van zijn mouw te vegen.

‘Wat wou je dan zeggen, Jacques, maar gauw, anders doe je 't maar niet.’

‘Je wilde het immers niet weten?’

‘Nou goed, zeg het dan niet,’ Maar toch vluchtte zij dezen keer niet, toen hij haar overmoedig vangen kwam, achter de geboende tafel. Hij vlijde zijn arm om haar hals, zocht haar oor onder het donker blonde strenge haar en koesterde zich een weinig. Van vertellen kwam niets.

‘Toe nou, Jacques, met je gekheid, zeg nou op.’

‘Kindlief, wat nu nog meer? Dàt is het

geheim, ik wilde je alleen maar wat knuffelen hier, hier.’

Ze vocht zich los en sloeg hem met den stofdoek.

Fluitend trok hij op.

‘Dag meneer,’ zei hij luchtig spottend, als hij weer de gelagkamer doorkwam, ‘veel plezier, doe maar net als ik, leef maar, of er geen dag van morgen bestaat.’

De ander won wat zeggen, iets deemoedig vriendelijks, maar Jacques zat al op de fiets en was weg.

Boven van 't opkamertje klonk de dunne stem van Juffrouw Thérees. Ze zong zoo-waar. De vreemdeling luisterde, viel terug in zijn mijmerij en luisterde weer.

Door het smalle raam zag ze dat. Vreemd mensch die, overlegde ze en vergar haar liedje.

Tegen den middag, de vreemdeling was weer even uitgegaan, kwam er een brief voor hem. Ze draaide het witte couvert om en om, maar daaraan was niets bijzonders te zien. Door den omslag heen kon ze nog juist enkele woorden lezen, daaruit was, jammer genoeg, niemendal op te maken.

‘Kijk,’ dacht ze, ‘als 't nu eens juist

zoo geweest was, dat in dien brief iets stond, dat wat klaarheid geven kon.’ Spijtig, nu wist ze nòg niets. En van hemzelf zou ze 't nooit te weten komen. Vanochtend nog was ze over zijn familie begonnen, maar toen was 't net geweest of zijn gezicht in elkaar kromp, en dat maakte haar waarachtig nog benauwd. Dâlijk was ze daarmee opgehouden.

‘Meneer, er is hier een brief voor u,’ zei ze schielijk, toen hij binnenkwam. Hij viel er op aan of hij brandend nieuws verwachtte, en las de vier dichtbeschreven velletjes in enkele minuten door. Toen begon hij van voren af aan. ‘Goed nieuws meneer?’ vroeg ze zachtjes, als hij klaar was en met den brief in zijn hand uit het raam staarde.

‘Ja! ja! nogal... Dat is waar, hebt u papier en inkt?’

Ze bracht het gerief en hij ging schrijven, als een die koorts heeft. De letters vlogen onder zijn pen vandaan en soms liet hij in de haast klodders vallen. Zonder verder bescheid plakte hij de envelop dicht en ging er de deur mee uit. Daar is iets vreemds aan de hand, dacht Juffrouw Théreès. Op de herbergtafel lag nog de open brief, maar

toen ze dien opnam, was 't alleen maar de envelop. Hij heeft het nieuws dus slim bij zich gestoken, overpeinsde ze. Lang moest ze wachten tot hij terugkwam van het postkantoor, maar weer ging hij niet in, op haar voorzichtig gestelde vragen.

‘Morgenavond ga ik weg, Juffrouw, als er dan soms nog wat komt, dit is mijn adres.’ Hij gaf zijn kaartje.

Ze bleef het tusschen haar vingers klemmen, onderwijl hij oude brieven uitzocht en nalas.

Ineens, met een ruk, kwam ze uit dat ondoenlijke peinzen terug, en begon weer van voorafaan de fleschjes in het taprek af te vegen en bij te vullen. De vreemdeling bleef daar urenlang zitten. Gasten kwamen en gingen, ze spraken wat met hem, gaven 't weer op, anderen volgden en 't werd avond.

Juffrouw Thérées liep de herberg in en uit als naar gewoonte. Ze probeerde net te doen ab anders, of die zwijgaard daar niet in den hoek zat als een beklemmende belemmering voor den luchthartigen toon van altijd.

Tegen den avond trok hij er weer uit. ‘Ik blijf een paar uur weg, Juffrouw,

kunt u straks even wachten als 't soms te laat mocht worden?’

‘Het achterdeurtje is altijd open meneer, voor meneer Jacques; ik zal hem zeggen, dat hij 't vanavond aan laat staan, maar sluit u dan ook niet. 't Is dat groene deurtje, u kunt het van hieruit zien.’

‘O... goed.’

Hij was weg. 't Was Juffrouw Thérees of bij zijn uitgaan de herberg lichter werd, dat er wat meer son door de blauwe raamhorren kwam zweven.

En precies was hij weg, of Willems de booi kwam met de krant en een brief voor Vader van de branderij. Ook een brief voor den meneer.

Ze keek er fel op, alsof ze verwachtte dat ze zoo er wel achter zou komen, wat er aan de hand was met hun vreemden gast. Niet van dezelfde menschen kwam die brief, dat zag ze wel. Dit was een heel andere enveloppe, en ook was de naam van den afzender anders. Maar... de deze was lang niet zoo goed gesloten als die eerste. Ze kon in de hoeken een vinger ertusschen steken.

Binnen raasde het kofffiewater. Als ze nu naar beneden ging was ze alleen. Neen,

Juffrouw Thérées aarzelde niet, hoewel ze later in 't herdenken stellig meende, dat het haar zwaren strijd gekost had.

Boven den wasem van het roodkoperen watermoortje kreeg ze al dadelijk het omslag los. Voorzichtig nam ze den brief eruit, en las, bevend, telkens omziend:

Waarde Zwager. Het is mij haast onmogelijk dezen brief te schrijven en je kunt me gerust gelooven, ik ben al wel vijfmaal op een nieuw velletje begonnen.

Je begrijpt, jongen, dat we zeer met je lot begaan zijn en dat we allemaal vurig hopen, dat je den kop er niet bij verliezen zult.

Wie had dat ooit kunnen denken? Dat oude menschen sterven, daarop ben je voorbereid, hoewel niemand graag zijn moeder naar 't kerkhof draagt. Maar dat met Everdine er nu nog bij, wie er goed aan denkt voelt de tranen in zijn oogen komen.

Josine heeft direct toen ze mij van den trein haalde, na de begrafenis, aan mij gevraagd, of wij je meisje niet in huis zouden nemen. 't Is wel bard voor je, maar zoo moederloos is een kind toch nooit heelemaal goed verzorgd. Jan, je Tine is van denzelfden leeftijd als onze Geesje, dus ze zullen best met elkaar wennen en nu wilden we jou nog een goeden raad geven. Ga zoo gauw mogelijk uit dat Ammerstol weg als je zaken er afgehandeld zijn. Of anders laat die papieren maar bij ons komen, als de Burgemeester 't niet gauw genoeg in orde gemaakt heeft. Want jongen, zoo met zoo'n versch leed tusschen al die

vreemde mensen te moeten zitten is niet goed voor jou. We rekenen er dan ook vast op, dat je morgen bij ons zijn zult. Je kunt dan de eerste paar maanden wel zoolang bij ons blijven, want we willen je niet dadelijk al scheiden van je kind. Ga dus zoo snel mogelijk Tine, je kind, bij nicht Aaltje halen en breng haar mee.

En wil je dan meteen een portret van je Moeder zaliger meenemen, want hoewel ze van ons maar aangetrouwd in de familie was, we hielden veel van haar, dat weet je. Ik heb nog veel kleinigheden van Everdine bewaard, want ze ging altijd het meest met mij om, al waren we met meer broers en zusters. Wij tweeën waren altijd bij elkaar. Zoo komt het, dat ze me veel dingen uit haar meisjestijd toevertrouwd heeft, die nog altijd onder mij berusten. Wil je gelooven, dat ik zelfs nog speelgoed van haar in een koffer boven heb bewaard? Als ik je daar soms een plezier mee doe, dan mag je al die dingen wel van mij. Ze komen jou meer toe, dan mij als broer.

Jan, en dan nog iets. Bij ons is niemand in den rouw gegaan, behalve ik dan. Ik weet dat jij niet aan rouwkleeren hecht, maar je zoudt me beslist plezieren, als je zoolang je bij ons bent, een band om je arm wilde dragen.

Ik weet wel dat je daar niet je Moeder en je Vrouw mee terug hebt, maar als zooiets nu eenmaal gebruik is, dan gaat een mensch er aan houden, nietwaar?

Ik ben voor je naar je chef geweest om te zeggen, dat je wegens een sterfgeval niet komen kon. Ik had het wel bij 't rechte eind, je nad daar heel niet om gedacht en ze wisten op geen stukken na waar je zat. Jan jongen, nu moed houden. Op ons kan je

rekenen. Maar je moet wat rustiger blijven. Inplaats van halsoverkop om die papieren te gaan, had je beter aan je werk en je toekomst kunnen denken. We maken je daar wel geen verwijt van, denk dat niet hoor; wie weet hoe zouden we self zijn, dat voel ik aan mij self wel, bedenk dat Everdine mijn zuster was. Jij hebt altijd nog je meisje om voor te zorgen. Voor haar moet je alles in 't werk blijven stellen Jan; bedenk dat je nu Vader en Moeder beide moet zijn voot haar. Bij alle leed kan dit je troost zijn, dat eens jouw meisje een ferme vrouw zal worden en dat jij dat hebt doen groeien, geheel alleen.

Josine gaat er ook onder gebukt. Dat zij je nu niet schrijft moet je haar niet kwalijk nemen; ze laat je hartelijk groeten en wenscht met mij, dat het nog allemaal ten goede zal keeren met jouw en je dochtertje.

Nu zwager, ik eindig. Je doet nu wat ik je gezegd heb, nietwaar?

Je toegenegen

CORNELIS, Vrouw en kinderen.

Juffrouw Thérees zat stijf als een ijspegel op het keukenstoeltje; de laatste regels las ze nog eens automatisch over - dan kwam de bevert over haar en 't kostte haar moeite den brief weer zonder scheuren in de enveloppe te steken. Dicht doen ging gemakkelijk genoeg, de gom kleefde nog.

Zooals de brief daar weer lag, kon niemand eraan zien, dat hij open was geweest. Ze borg hem in den zak van haar mouw-

schort. Toen pas overwoog ze wat ze daar gedaan had.

In haar verbeelding zag ze weer dien stillen meneer zitten, in den hoek van de herberg, en hoe anders kwam hij haar nú voor.

Ze voelde meelij en angst, angst vooral; want hoe zou zij altijd voor hem blijven verbergen, dat ze alles wist? Zou zij zich niet verraden straks of morgenochtend?

Dat denken gaf haar spijt dat ze den brief opengemaakt had. Was het wel netjes geweest van haar? Stel eens voor dat Vader er achter kwam... hij zou in staat zijn haar buiten de deur te zetten.

Neen, nu voelde ze 't ineens... 't was gemeen geweest van haar, gemeen; 't kwam in 't geheel niet te pas, zèlf zou ze zooiets ook niet dulden.

Oh... zou zij zich daarstraks niet verraden bij het overgeven van den brief? Zou hij 't niet zien op haar gezicht? Als ze goed hoorde was hij daar al, 't was zijn stap tenminste. Of was 't verbeelding?

Bevend over al haar leden, klom ze 't keukentrapje weer op. Ja, in zijn gewonen hoek zat hij, gelaten als altijd.

‘Ik ben nog even teruggekomen, heeft de post soms wat gebracht Juffrouw?’

Ze ging zwijgend achter de toonbank en zocht quasi naar iets in de la.

‘Hier meneer,’ zei ze ontroerd; ‘dàt is voor u gekomen.’ Hij zal het merken, hij zal het merken, bonsde in haar hoofd.

Hij kwam haastig en brak meteen het papier open. De nog natte gom liet los. Ze voelde hoge driftige kloppen in haar borst, maar de ander scheen niets bemerkt te hebben in zijn haast.

Fel lette zij op. Over zijn gezicht kwam een vredige trek, tijdens hij den brief doorlas. Toen hij aan het einde kwam, zag ze zijn oogen vochtig worden en ineens liet hij zich neerglijden op het tafeltje en weende.

Een benauwd gevoel be kroop haar en steeg omhoog in haar borst. Juffrouw Thérées kon niet goed eert man zien huilen. Dat kon haar stroef en koud maken tot op haar rug.

Als een zinnelooze liep ze van de tapkast weg en kwam achter hem staan. Ze voelde dat ze op weg was, iets krankzinnigs te doen, maar er was geen aasje tegenweer in heel haar lichaam.

Toen ge hem daar zoo neer zag liggen, snikschokkend als een kind, zag ze ineens weer Willem terug, toen, bij de begrafenis van Moeder.

Nevel trok voor haar oogen. Ze zag over een rood warmkleurig veld, waarin gouden zonnen straalden. Dan werd haar gezicht, zonder dat ze daar goed besef van had, nat en lauw, haar borsten werden kalm en knellende moeheid viel weg van haar leden. Dat gaf lucht. Hoe 't kwam wist ze zelf niet, maar als ze uitgehuild was, lag haar trillende heete hand in de zijne. Vreemd en verslagen keken ze elkander aan.

Eerst spraken ze niets. Toen, met stooten, vertelde ze 't hem.

‘Ik heb 'em gelezen. Daarnet beneden... ik kan het niet voor me houden.’

Angstig beurde ze haar hoofd op, naar zijn smal smartgezicht. Eén oogenblik dacht ze dat hij boos ging worden en 't haar verwijten.

Ze had al spijt, gesproken te hebben en plukte - nergens om - aan haar schortzak. Toen kreeg ze een ingeving, terwijl hij maar altijd, stroef als verwijtend, zwijgen bleef.

‘Ja 't is waar,’ zei ze gedempt, of ze een

geheim besprak; ‘u moet moed blijven houden voor uw dochtertje.’

Dan zag ze, dat een schok door zijn lijf heen vloog. Weer greep hij haar handen en drukte die bevend. Hij vergaf het haar, dat merkte ze aan dat gebaar, en aan zijn blik.

Tegen de deur veegde ze de laatsre tranen weg, die nog opgeweld kwamen uit haar overkropt gemoed. Over dat met den brief werd niet meer gesproken, maar hij bleef haar vanuit zijn hoek volgen met zachte, trouwhartige oogen, wààr zij ook liep.

Hij ging er nog een paar uur uit ook daarna, maar vóór het sluitingsuur was hij weer terug.

‘Nee Jacques,’ zei ze dien avond; ‘ik kan nu niet praten met je, ik heb hoofdpijn.’

En den volgenden ochtend, met de eerste boot, voer de droeve gast heen. Juffrouw Thérées had, naast zijn fiets loopend, hem tot aan den steiger gebracht, en zooiets deed ze zelden.

Toen ze in de gelagkamer terugkwam, zat daar Jacques Emile pas aan zijn ontbijt. Even kwam wrevel tegen hem en zijn luchthartigheid omhoog in haar hart.

Maar waarom? Had Jacques haar iets misdaan? Ze verwon dat en poogde als gewoonlijk, tegen hem te lachen.

‘Die houten baas is heen, niet Thérées,’ zei hij met een hap brood in zijn mond.

Maar ze gaf geen antwoord...

X.**Het feest der boeren.**

Een dikke drie weken woonde Jacques Emile al in 'De Zalm' en hij kende in Ammerstol elke levende ziel en met ieder was hij bevriend. Van weggaan sprak hij niet.

Iedere week, als de ouwe Versteeg glimlachend met de rekening kwam op een presenteerblad, en hem vroeg, of hij de komende week nog zinnens was te blijven, moest hij bekennen, dat hij dat zelf niet wist. Voor Jaan de werkster en voor hem schoot altijd een goeie fooi over; Versteeg vond dien meneer Jacques bepaald een aanwinst, al had hij soms rare kuren.

Op een keer waren er oempa's uit Rotterdam gekomen, met hun dikke Deutsche koppen, waar zwarte bakkebaarden uit groeiden. Ze droegen blauwe slipjassen, ondanks de zenderende hitte, en petten met gouden

tressen. Meneer Jacques was met zijn beenen uit het raam van zijn kamer gaan zitten en had ze een uur lang laten spelen, alleen voor zijn eigen.

Telkens als een bulderend liedje uitgestooten was, wierp hij wat geld naar beneden; de begeerige koppen van de Klein-Ammersche jongens waren daarvan strak naar hem opgeheven, als ware hij een vent van de maan.

En hij scheen niet moe te worden, tot eindelijk de Moffen hun heele kunde uitgetoeterd hadden, en weer van vorenafaan wilden beginnen.

‘Nee,’ zei Jacques beslist, ‘mij niet beduvelen waarde toeteraren.’ En hij kroop naar binnen en sloot het raam met een ruk.

Juffrouw Thérees stond in de kamer hem met lachend verwijt aan te kijken. Beneden telde de duitenophaler wat die vreemde vogel afgedokt had en glunderde.

‘U moet u niet zoo bespottelijk maken Jacques,’ zei Juffrouw Thérees: ‘ik begrijp best dat u erg veel pret in 't leven hebt, maar daarom hoeft u zich nog niet zoo aan te stellen. Als je fratsen uit wilt halen, doe ze dan voor je zelf, zoo dat niet ieder het zien kan.’

‘Is dat een wenk, Godes van mijn liefdeshersenvak?’

‘Neen flauwerik,’ snauwde ze terug en smeede de deur achter zich dicht. Op den overloop moest ze aan zichzelf bekennen, dat ze alweer niet boos was en dat ze het trouwens op hem nooit worden zou, zoomin als op eert kind.

Een paar avonden na die dwaze historie had hij haar een raar avontuur verteld.

Jacques Emile's vader had een verhuizerij, en voor de emotie, die dat meebracht, ging Jacques wel eens mee op de groote internationale transporten. Zoo moest eens een gezin van een Overijselschen Kasteelheer naar Titu in Hongarije, een goed uur sporen van Boekarest. Jacques reed in denzelfden trein, waar hun groote verhuiswagen, die op een platten wagon stond, mee vervoerd werd. Veel had het hem gekost den wagen mee te krijgen met den bliksemtrein van de Oriënt-Express, maar de Kasteelheer had het gewild en er geld voor over gehad en Jacques had er voor gezorgd, blij als een vogel, omdat hij wat geweldigs ging meemaken. Want in Bazel, toen de trein onder de duistere overkapping stilstond,

was hij zonder gezien te worden onder zijn eigen verhuiswagen gekropen, waar met geweldige roode letters op te lezen stond:

EMILE JACQUES LAMORE ZWOLLE HOLLAND TRANSPORTEN DOOR GEHEEL
DE WERELD.

Zóó waren ze van Bazel weggestoomd, of hij was op den bok geklommen en daar zat hij, hoog boven de stalen banden, die over Europa zijn gespannen, in denderende vaart door den nacht te gieren. Hij moest zich omkeeren om te kunnen ademen, 't was hem, of elastieke banden zijn keel dichtsnoerden; maar hij genoot bovenmate.

Onder hem vloog de wereld voorbij in een vaart van honderdtien kilometer per uur. In haar verbeelding zag Juffrouw Thérées hem zitten, met zijn handen krampachtig zich vastklemmend aan de zitplaats op dien trillenden wagenbok; ze ijsde en hield haar borsten ervan vast.

‘En Trezeke, hoor nu duiveneitje, toen we Brieg gepasseerd waren, sjoepden we plots de Simplontunnel in. 't Werd driemaal zoo donker als donker, alleen vóór aan de locomotief was een helsche rood-met-groene warrelvlam en verder niets,

niets dan de flauwe weerkaatsing van de coupé-lichten op den tunnelwand. Ik kreeg het razend benauwd schoone kasteleines en ik dacht dat ik de pijp uitging en rechtstreeks naat Manneke Pek reed, in 't diepste kuiltje van 't vagevuur, maar dat was niet zoo. Hoe lang 't geduurd heeft, weet ik niet, zelfs niet bij benadering ik had geen erg in mijn horloge, ziet u m'n trolleke, maar er door kwamen we. Ik had toen een vinger dik zwartsel op mijn gezicht en als ik m'n stofbril niet van te voren opgezet had, dan had uw dienaar thans voor heel zijn verder leven blindemannetje mogen spelen. Negen uren heb ik op den bok gezeten, ik voelde me precies of ik uit al mijn scharnieren geschoten was. Ik heb de groote gele zon zien groeien uit het Italiaansche berglandschap en toen we 's ochtends om negen uur in Milaan binnenreden, was ik net een papzak, die sinds de schepping in den motregen gelegen heeft.

En in Milaan bleven we driekwartier staan Ik kroop van mijn troon en probeerde eerst, of mijn beenen niet verlamd waren. Ik moest weer van jongsaf loopen leeren en toen ik dat kon, wipte ik éven 't stationsplein op voor een wijntje. Ik moet er

raar uitgezien hebben na dat lieve ritje.

't Wijntje daar smaakte als kussen van de verliefde Zon en ik werd waarachtig zóó blij, dat ik aan het eerste het beste lief meisje op 't plein, dat om mij lachte, vroeg:

‘Jonge damio! Geef mij millio kussio's en éenio!’

Ze had er twee bruinzwarte plekken van op haar Italiaansche wangetjes, op mijn eerio. De rest van den tocht heb ik in sierlijke doorgangswagons en in den restauratiewagen doorgebracht in de statige tegenwoordigheid van den Graaf en zijn vervelende familio. Zooiets is alleen in Italië mogelijk schoon weidebloempje.’

En vóór dat ze er erg in had, moest Juffrouw Thérées haar gespannen aandacht voor het fantastische verhaal wéér boeten met een kus, maar daaraan raakte zij zoo onderdehand gewoon bij Jacques, het hielp haar trouwens over 't vele peinzen heen; zij vergat te denken, zij vergat te wenschen, zelfs vergat ze de jagers, de Pa van Liesje en dien laatsten gast. Zoo was het goed.

Aldus duizelde zij, dienend en werkend en lachend de Augustusmaand door, tot-

dat de feestelijke Koninginnedag aanbrak. Van den vroegen morgen af, hing al over Ammerstol een vette poffertjes- en oliebollengeur. Het gepiep van wel duizend maal drie gummi varkentjes en komkommers der jonge feestvierders maakte de nijldige zielen razend.

De leden van de Harmonie waren om zeven uur bijeen gekomen en hadden al drie of vier rondkuierinkskes gedaan met hun helsche lawaaimachines, dwars door 't dorp, alle straatjes en sloppen op en af, toen de Loco-Burgemeester aan kwam stappen met de ambtsketen om den hals en een oranje sjerp over zijn jas. Achter hem kwamen de schommelend stappende Wethouders, die met echte feestgezichten en in zwarte slipjassen gekomen waren. Ze droegen zijden petten en geweldige rood-wit-blauwe cocarden in hun knoopsgat. Een vreemde stilte brachten ze mee, die ongewoon hing over al dat dringende volk. Alleen klonk hier en daar nog een benauwd valsch gilletje van een ineenzijgend varkentje van doorschijnend rubber, met pootjes van vuilroze kauwgom, of de kreet van een kind.

Gert Zuidervliet als oudste Wethouder

met zijn saai weldoorvoed gezicht, die den ouwen zieken Burgemeester moest vervansten, las drie kwartier aan een stuk onverstaanbaar door zijn neus, die daarvan zenuwachtig begon te bibberen. Uit de verlangende kinder- en groote menschenmassa klonk ongeduldig gekuch en zuchten van verveling en almaar zaagde Gert Zuidervliet door, de uit zijn hoofd geleerde zinnen af, die zoo zouteloos waren als mufte zoetekoek. Eindelijk riep hij droog maar dapper: - 'En nu, burgers, met z'n allen, driemaal hoera voor de Koningin!'

Hoerah! Hoeraaah!! Hoeraaaah!!!! Ze brulden als olifanten, omdat het nu eens toegestaan was, en Gert Zuidervliet knikte goedgunstig.

Toen nam Willem Portielje, de pootige Wethouder van de liberalen, die in het boveneind op een nieuw spulletje woonde, het woord en zei woest, met diepe keelklanken, den stierigen kop in den nek gebogen:

'Mense. De waornemende burregemeester heit gezeit dawe motte feestviere veur onze Koninginne, we mosse dan maor daolik gaon beginne en goed ete en drinke en hard zingen. Bèja waarom niet, waarom

zouwen we ook is niet laote zien, dawe nog niet dood binne. Allé dan. Alleman doe sen best! Ik heit gezeit!!'

Er werd weer gehoeraad en het feest was officieel geopend. Eerst kwamen de volksfeesten en de prijskampen.

Jacques Emile deed mee in den wedstrijd voor versierde fietsen. In stilte had hij zijn plan uitgewerkt en hij kreeg met aller stemmen den eersten prijs, omdat niemand op de idee gekomen was, van zijn fiets een schip te maken, waar vier heel blonde kindertjes in zaten, die als 't ware groeiden uit de veelkleurige bloemen en de rijpe vruchten. De tien gulden die hij verdiende met zijn prijs zette hij bij den schelen koster in halvecentjes om, en midden tusschen de dichtopelkaar-drummende kinderen, wierp hij met breeden zwaai de tinkelende muntjes te grabbel. Er werd gevochten en gestompt, getrapt en geloeid, onderwijl Jacques Emile een haneveer met weerschijn ging steken op zijn slapviltten hoedje, ter eere van de overwinning.

De vier blonde maagdekes, die hij gevonden had op een armoedig hofsteetje onder aan den Dijk op Schoonhoven aan, kregen ieder een hooge papieren muts, waar bekant

geen eind aan was en een toeter van een el, in drie kleuren en tot afscheid van den Oom nog ieder drie zakjes confetti en een geweldige zure pijp.

Jacques Emile danste met alle meisjes van Klein-Ammers en met een wagenvracht andere, die toegestroomd waren naar de brallende pretbron.

Tegen den avond hing over het anders zoo innige Lekdorp één geloei van losgelaten menschenkelen en Juffrouw Thérées, die in de herberg handen te kort kwam, moest telkens denken aan Jacques Emile, die daar nu rats tusschen in was en zeker als een der wildsten meehoste, zeker - want ze kende zijn aard. En als ze dan peinzen ging, al was 't in drukst van het bedienen, dan was het weer mis. Dan verviel ze van 't een in 't ander, dan schoven droeve printen voor haar oogen, beelden van vroeger, waaraan ze niet meer denken wilde. Nu pas merkte ze wat Jacques Emile voor haar was. Hij had haar in het lach-leven gezet, hij had haar de koude, de onrustige herinnering ontnomen, dat had hij.

In 'De Zalm' mocht tot tien uur getapt worden; zóó sloeg de klok of Vader Versteeg en Willem zetten hun schouders

tegen de opschuivende boeren en werkten hen weg. Er waren er velen, die zonder betalen er tusschenuit knepen, maar weer anderen betaalden stompweg borrels, die ze niet gedronken hadden, alleen om 't genot van te betalen en om groot te doen voor kameraads. Na een kwartier viel de herbergdeur achter den laatsten treuzelaar dicht. Juffrouw Théreese en verder allemaal in 't huis, tot Jaan de werkster toe, roken naar jenever en sigarenwalm; zij waren moe en in hun hoofden hamerde het van het dierlijke gebrul en gestamp in de herberg en van 't pal opletten of alles betaald werd, wat uitgedronken was.

Toen wilde Juffrouw Théreese, al was het laat, toch nog wel eens wat zien van 't feest. Aan 't Kerkpad zag ze vanaf den Dijk een felschitterende rij geelachtige lichtjes, vandaar klonk muziek en 't felste lachlawai. Dat is werk van Jacques Emile dacht ze subiet, en om zich te overtuigen, ging ze er heen met groote zekerheid.

Nu 't volk uit de stampvolle herbergen gestroomd was, werd het op 't dorp nog ééns zoo druk. De kinderen waren naar bed gebracht; wat nog op den Dijk feestvierde, waren de jongens en de meiden, die rond-

hosten aan lange woeste slierten, met roode koppen en losgewoelde haren.

En die niet de doffe angstige lalklanken zonder zin meebralden, zongen zonder er bij te denken, motorisch voortgedreven op elkanders wil, van:

‘We slaope vannacht in 't schuurkie,
In 't schuurkie bij de geit,
Valderie, valdera, valdero...’

Soms trokken twee hossenden zich plotseling los uit den sliert en vonden elkaar terug tusschen twee huizen. Vèr trokken ze 't land niet in met hun onuitgesproken wil; overal langs de bermen, vlak onder 't geloei der feestvierders lagen ze in paartjes. Maar anderen waren wijder gegaan, diep in 't land, tot zelfs op den Tienderweg, overal lagen ze op de aarde, als gesneuvelden; sommigen slapend over elkaar en in elkanders armen, anderen in verward gefluister of dronken zotteklap. De grond wasemde, het was warmer dan anders, toch was er wat labbere wind.

Toen Juffrouw Thérées aan het Kerkpad kwam, zag ze, dat de ranke witte bruggetjes en de leunen fantastisch versierd waren met vetpotjes in alle kleuren, en precies bij de

muzikanten in 't midden van een brallenden en rondzwierenden kring jongens en meiden, die met ronde lampionnen zwaaiden en serpentines rondwierpen, danste heel in zijn eentje, Jacques Emile, - dwaze buikdansen en boerengeklepper, met de gebroken haneveer nog steeds op zijn hoed.

Soms pakte hij een meisje uit den cirkel bij de schouders en dan tolde hij ermee rond en hief haar op tot ze gilte van verrukking en angst.

Ineens viel de muziek stom, en verwezen brokkelde hun danscirkel uiteen. Toen Jacques Emile zich met moeite loswoelde uit het opdringen van zijn dankbare toeschouwers, zag hij ineens Juffrouw Thérees, staande heel apart als een cynische toeschouwster. Eén oogenblik kwam iets van vergelegenheid over zijn hoogrood lachgezicht, maar - 'Muziek! Muziek!', riep hij uit en snelde op haar toe.

De muzikanten vroegen geld daarvoor en hij wierp luchtig uit zijn vestzakje, zonder te zien hoeveel het was, wat zilver. En weer riep hij - 'Muziek!' - en pakte zijn schoone kasteleines om 't middel tot den dans. Juffrouw Thérees wilde zich loswerken, maar Jacques Emile was vlug, sterk

en uitgelaten. Hij duwde heur hoofd in zijn arm en voerde haar mee, op de maat van de zwoele vreemde wals die nu gespeeld werd, door die onbewogen dikke oempa's, in hun blauwe, veel te lange jassen.

De wals was uit. Weer zwegen de blazers.

‘Muziek!’ kreet hij opnieuw, verbrak den cirkel en voerde haar al dansende weg, naar het donkere. Zijn open warme mond lag op heur haren, dan op haar mond; ze dronk vreemde wilde vreugde in en liet zich gaan, gedachteloos als een droomende.

Zoo vlogen ze over een grasveld, meer snellend dan draaiend en al inniger werd zijn greep en al heviger bruiste zijn bloed naar zijn bonzenden kop. Zoo dansten zij lang... hoe lang weten zij niet meer.

De verre muziek zweeg en gelijk aangeschoten wild vielen zij neer op het koele gras. Juffrouw Thérées overwoog al niet meer zooals anders. Ze voelde, dat ze voor Jacques was, voor den lachenden en levenden Jacques, en ze liet zich op dit welige gevoel wegstroomen als een boom op den vloed. De grond was lauw.

Maar ineens zag ze, tegen het licht van den hemel, waar Schoonhoven lag, een silhouet van twee mensen, die stijfgearmd

door 't gras liepen, met korte driftige passen, recht op hen aan. Ze zag dat de jongen ineens zich vallen liet en 't meisje (hemel, Aal Portielje was het) beetgreep bij de beenen, zoodat ze over hem neergleed. Angst benam haar den adem... 'Aal! Aal!' wilde ze roepen. 'Aal meid wat doe je!'

En jijzelf dan, drong dan als een vlam door haar bonzend hoofd, waarom Aal niet en wel jij...?

Toen Jacques Emile met zachte vleiwoordjes en zijn bijna vrouwelijke teederheid, zich over haar heenboog, schudde ze hem angstig af.

'Niet doen. Nu niet Jacques,' smeekte ze als een kind.

Jacques zei hortend - 'kom flauw meisje, niet zoo kinderachtig zijn,' maar ze ontsnapte aan zijn streelende armen en hief zich trillend op. Met haar plotsen ernst en een vasten wil dwong ze hem met haar terug te gaan naar 't joelende dorp. Naar Aal dorst ze niet meer kijken, bij 't passeeren.

'Kom Jacques, kom jongen', vleide ze als een Moedertje, 'je bent moei, jij moet gaan slapen.'

Jacques schudde kregel met zijn schouders, maar toch liet hij toe, dat zij hem

meenam aan haar hand, zooals een Moeder dat doet.

Dwars door de zweetende en hossende groote-kinderenbent trokken ze naar de herberg. Toen ze langs het Burgemeestershuis kwamen, waar meneer Buma nu ziek lag te luisteren naar het vervaarlijke geloei dat opsteeg uit de kelen van zijn dorpelingen, waar hij de vertrouwde Vader van was, toen had Juffrouw Thérees ineens te doen, diep te doen met dien goeden grijzen Heer.

Het hoofd van Jacques hing diep tusschen zijn schouders.

XI.**Het feest der zinnen.**

Over de Berkouwsche¹⁾ toepaden hing geelrosse avondzon; dat gaf iets plechtigs aan den polder, waarin men turen kon, verder dan noodig is om 't onmeetbaar te vinden.

Jacques Emile zat mijmerend en dubbend een bellefleur te schillen en hield daarmee middenin op. Over hun hoofden stuifde het rijpe crème spiraeameelzaad, dat zoo blank en rein geurde bijwijlen er wind was. Een enkele groenwitte lelie deinde nog, tot sterven gereed, op het wiebelende watervlak. De gouden harten waren al dof en waterig.

‘Thérees!’

Ze keek op van het water.

1) Berkouw: Berkenwoude.

‘Toch een dwaze boel vannacht geweest hè?’

Ja, knikte Juffrouw Thérees en onwillekeurig dacht ze aan de menigvuldige klappraatjes, die al de ronde deden over 't dorp. Ook dacht ze aan dien sul van een Kapitein, die, ze wist zelf niet hoe, aan den slag geraakt was met zatte schippers uit Gouderak en die nu met een messteek in zijn arm in zijn kosthuis thuis lag. En ook aan hen beiden, en aan Aal Portielje moest ze denken. Zoo verloren, ieder in zijn eigen gedachten, bleven ze zitten; langer dan hun plan geweest was, toen ze samen een kaaitje omwandelen gingen.

‘Ik ga nu gauw eens verderop Thérees,’ was 't eerste wat hij weer zei. Toen stonden ze op en liepen terug, in de richting van de Lek. Zij huiverde, hij siste een aria uit Carmen.

‘Jacques,’ zei ze ineens onder 't zwijgende gaan en ze ging zelfbewust voor hem staan: ‘Je zegt zelf dat je gauw weggaat van Ammerstol, waarom wil je me nu nooit wat van je Moeder vertellen? Waarom begin jij altijd aan iets anders, als het gesprek op je Moeder komt? Wij zijn nu toch geen vreemden meer voor elkaar, nietwaar?’

In

haar houding was hooge ernst en statigheid.

Hij weerde haar wat af. Dat onderwerp zinde hem blijkbaar niet; hij zocht zich weer los te maken ervan en plots had hij de oplossing. In zijn oogen kwam de spot terug:

‘Vreemden, kaproentje? Hoe kom je er bij. We zijn verdorie bekend met elkanders wangen om er van te watertanden. Wezenlijk Trezeke, ik weet nu precies waar ik je kussen moet - kijk hier.’

Ze liet hem maar weer doen, en meteen was hij van dat gesprek weer af. Maar Juffrouw Thérees voelde door haar lijf onbepaald en toch dwingend 't verzet loopen; straks zou hij heen zijn, misschien nog wel deze week, en zij zou achterblijven, met enkele vage herinneringen aan wat fantastische verhalen en verzinsels, maar zonder innige herdenking aan hem.

In de kern was dit juist als met dien jager, hoewel Jacques Emile zoo heel anders was, zooveel zachter en fijner, dan die beer, waaraan ze met niets dan spijt en schrik terugdacht.

Diens Moeder met haar geverfde haren en opgelapte jeugd, was een angstfiguur uit haar droomen geworden, maar Jacques Emile en zijn familie moest er een mooie

plaats in krijgen, dat wilde ze met heel haar willen. Ze wou van hem een herinnering bewaren, waaraan ze later zou kunnen voortweven zoodat het in 't herdenken steeds fijner en plechtiger worden zou.

En nog éénmaal op dien weg naar huis vroeg ze hem, smeekte ze hem, wat te vertellen van zijn oorsprong, van zijn Moeder, zijn jeugd en zijn gezin.

Maar Jacques nam haar smalle hoofd tusschen zijn verzorgde handen en zei, op zijn eeuwigen graptoneel: ‘Moeders, Vaders en meer zulke thuiszittende dingen, zijn om van te zwijgen; zij zijn het geleefde leven, vóór ons moeten we zien. De wereld is van jou en van mij en van ieder, die in die eeuwig frissche taart bijten durft. Vraag ik jou naar je Bet-overgroot-achtergrootmoeder of naar je Bataviersch-patriarchale-zes en twintigmaal-oud-papa? Laat dat rusten, Trezeke mezeke, daar komt maar kibbelen van, gerust - ik heb daar ondervinding mee opgedaan.’

Toen gaf ze 't op. Maar met roode oogen diende ze een half uur daarna het avondeten op; hij zag dat ze geweend had en wilde 't weer goed maken met een pretje. Dat baatte hem niet dit keer.

De nacht, de koele, verwijtende nacht lag over de Lek te murmelen, vreemd en star, na 't geweld en 't gebeuk van gister, dat geduurd had tot zelfs in 't morgenschemeren. Ach, de Koningin kon 't niet helpen, dat nu reeds de weeklachten over gister naar den Hemel trilden, die heftiger en veelvuldiger zouden worden, naargelang de uren zich schaarden achter het festijn van haar jaardag.

Als een uil over het dorp vloog, moedeloos, oehoeënd, eindeloos, eindeloos, dan lag daarin als een Natuursymbool, de komende ellende.

Jacques Emile voelde dat en was het toeval dankbaar, dat hen beiden weerhouden had, daar in dien wreeden nacht van gister. Hij had berouw. Dat had de stilte van den nacht gedaan. Wel was Thérées een meisje, dat niet meer in haar eerste jeugd was, wel kon ze bijwijlen taai zijn als een stuk kauwgom, maar in haar hart was 't een goeie ziel, èn een zwakke, een wankele, dat wist hij als bij intuïtie. Hij had haar niet zoo moeten bedroeven, juist even voor zijn vertrek, na zoo luchtig met haar gespeeld te hebben. Nu lag ze te bed in het opkamertje en wie weet griende ze

er vanavond niet over, voor ze insliep. Maar wát hij nog goedmaken kon, dat zou hij doen. Hij gevoelde zich als een schooljongen, die wat misdreven heeft, even plechtig schuldig. Juist wilde hij de achterdeur, die weer voor hem opengelaten was, binnengaan, vast besloten haar morgen eindelijk te antwoorden op haar vreemde, dringende vraag, toen hij van ver een vreemd zoemend geluid meende te hooren, of ergens een vliegmotor ronkte. Dat kon toch niet waar zijn, midden in den nacht. Jacques Emile liet zich in het gras glijen en lei zijn oor op den dijk, maar dat kortte niets, 't moest dus werkelijk in de lucht wezen dat geluid. Lang hoefde hij niet verbaasd te zijn, want plots zag hij een vreemd zoemend insect voorbijkomen, wel zoo groot als een kwiksteert. En niet één, neen duizend - meer dan duizend; genade - heel de lucht hing er van vol.

Hij sloeg met zijn hand in 't wilde en ving er een. 't Was een geweldige korenbout, met een dik gekleurd achterlijf, trillende gazen vleugels, die op generfde bladgeraamten leken en een geweldig kwaadaardigen kop, met groene draaibare oogen, die er bovenop zaten als vuurtorenlichten.

En terwijl hij nu fel om zich keek, zag hij dat de lichten van de bakens op de Lek ervan verduisterden - 't was een wolk, neen een eiland in de lucht.

Hier en daar kwamen verschrikt menschen uit hun huizen en die klommen op den Dijk, om te weten te komen wat dat zijn kon in de lucht. Toen ze zagen wat het was, sloeg de schrik hun om het hart, dat die zwerm eens op het land in de contreie neer zou strijken en er alles kaalvreten. Ze stonden het te begapen als iets dat hun veel leed kon aandoen, als een Bijbelsche vloek.

't Was daar in de lucht een gebrom en gezoem of de wind aan 't blazen was door een orgel zoo groot als een wolk, met pijpen naar den Hemel.

'Thérees moet dat zien!' dacht Jacques Emile hardop van verrukking en hij sprong over de heg naar het venster van haar opkamer. Zij hing in haar nachtpon over 't raam, te luisteren naar het vreemde geluid. Ze had gemeend te droomen, vertelde ze en het toegeschreven aan den nagalm van de muziek van gister in haar ooren. Maar Jacques Emile berichtte haar opgewonden, dat er een landverhuizing van korenbouten

bezig was en lachend zei hij er bij, dat hij de klanditie voor de meubeltjes vragen zou.

‘Je moet komen zien Thérees, doe gauw bovengood aan, dan beur ik je door 't raam uit je kamer, toe.’

Hij moest dan even wachten, zei Juffrouw Thérees, en ze liet rap het lancaster gordijn zakken. Maar hij, in een dolle bui, keek stiekem door de spleet en zag haar staan, middenin haar kamer in haar blanke ondergoed, ontdaan van de wijde nachtpon. Boven een donkerbruine buikcommode zag hij portretjes hangen, een juffer in ouderwetsche kleeren, die wel wat op Thérees leek, een saaie meneer met een fatsoenlijken sufferskop, en een etherisch meisjesportretje, een prachtkindje, iets om een fiets mee te versieren op Koninginnedag.

Geen vijf minuten liet ze hem wachten. Toen ze heur groene, stijve bloeze dichtgeknoopt had, riep hij luchtig: - ‘Kom nu, je bent toch immers klaar?’

‘Heb je dan staan kijken?’ vroeg ze argwanend.

‘Dimme nog toe; daar verpraatte hij zich al.

‘Neen schoon meisje, mijn hart gaf mij dat in, ik heb zoo'n subtiel bloedsponsje; wist je niet hè?’

Ze liet zich overtuigen en trok het gordijn weer op. Hij ving haar gelaarsde beenen en beurde haar van 't kozijn af.

‘Zet me neer, dwaas!’ gebod ze direct.

‘Niets daarvan jonkvrouw; op mijn schouders is 't beter.’

Tegenstreven hielp niet, statig stapte hij het tuinhekje uit met zijn dame op den schouder, als een Roofridder uit de middeleeuwen.

‘Zet me neer, Jacques, als ze me zagen,’ smeekte ze benauwd.

‘Je wordt niet gezien assepoes; hier, we zijn den Dijk al af. 't Is door die lamme beesten hier net zoo donker als in de Simplontunnel. Vind je 't niet kostelijk? Kind - nog toe - wat? Wil je er af? Zwijg nu, zwijg nu Dulcinea, luister naar die schoone harpetonen, dat is allemaal ter onzer eere, dat wist je niet, hè? Ik heb ze besteld die driehonderd-drie-en-dertig miljoen muzikanten; dat is anders dan die armoedige Duitsche toeteraars van gisternacht, nietwaar?’ riep hij zichzelf opwindend.

Weer stonden ze op het Kerkpad. Op den grond lagen nog vertrapte lampions en slierten serpentines, trieste herinneringen aan 't Oranjefeest van gister. Hij liet haar neer-

glijen van zijn schouder en nu pas voelde hij, hoe warm ze was geweest tegen zijn hals. Ze klommen over het teenen Tiendeweghek en 't gezang boven hun hoofden werd al voller en melodieuser. Er was nu om hen niets te zien meer, en niets meer te hooren dan de bruisende korenboutenzee. De koeien in het land stonden angstig omhoog te zien, maar hun loeien ging verloren in 't oppermachtig vleugelgezoem dier millioenen Bohemers, die naar andere oorden trokken, die nieuwe werelden voor hen zouden zijn.

‘Ik wil mee Trezeke!’ riep hij aan haar oor en hij spreidde zijn armen uit zooals een kind doet, dat zijn hart te groot voelt worden voor de wereld. Maar 't ging niet, 't kon niet.

‘Wat zijn wij menschen toch nietig en armtierig - wat kunnen wij weinig - o, o, o, ik wil mee, ik wil mee, naar Cocanje of naar 't Heilige Land, al was het naar Schoonhoven!’

Stomgeslagen staarde zij hem aan.

En steeds lager kwam de vlucht en telkens botsten er emigranten tegen hen aan; die vielen dood of vlogen verder, als ze dat nog konden. Ze begroeven hun

dooden niet en aten ze ook niet op als de wolven uit de boeken, zij hadden geen tijd om te rusten, zij allen waren Bliksem-Oriënt-Expres-treinen, zij stopten zelfs in Milaan niet om mooie meisjes de wangen vuil te kussen. Ergens heel ver, voorbij de zon misschien, moest een heerlijk Nirwana voor korenbouten zijn, waar de lucht voedsel voor maag en ziel tegelijk is; daar gingen ze heen.

‘Dat is het idole éternel,’ mompelde Jacques en zijn polsen gloeiden. Hij werd daar nog gek van in zijn kop; boven het loeiende geweld uit meende hij te hooren dat Thérées, de altijd evenwichtige Thérées, hijgde - haar levensgeur rook hij.

‘Kom! Kom!’ juichte hij en nam haar bij de hand, zooals een kind een kind voorttrekt, en rende met haar dwars tegen den stroom in, den Tiendeweg op. Toen ze aan de larsing¹⁾ waren, die er tusschen lag als een duistere wond in blank vleesch, keerde hij om met een ruk en liet zich vol verrukking meeglijen met de imposante vlucht dier millioenen.

‘Nu gaan we mee naar Nergensland, nu

1) Lansing of landsend: landscheidingsloot.

zijn we op den eeuwenlang verloren weg,' zong hij met zijn lotgenooten mee.

Maar verder dan het teenenhek konden zij niet. Daar vielen zij neer, hijgend en angstig lachend en omziend, of de heks uit het sprookje van Berkouw hen soms achterna zat.

Hun lichamen lagen ineengestrengeld als een warm kluwen op de aarde. Zij nijgden zich tot elkander in 't zèlfde argeloos levenswillen, als die onbegrijpbare vluchtende wezens boven hen.

Er bestond geen Ammerstol meer - zij waren van heel de wereld en liggend op de duldige aarde, kwamen zij tot één...

God zelf had dat zoo gewild en had dit machtige leger puurlevende wezens over hun hoofden gezonden, opdat het zou geschieden.

Want het stond al van heel vroeger geschreven dat dit zoo wezen zou, hier op de wereld.

XII.**Nieuw leven.**

Op de kamer waar Jacques Emile gelogeed had, stond nog altijd zijn pakkage. Hij was aan Vader Versteeg drie dagen pensiongeld schuldig gebleven, maar hoewel er in twee maanden niets meer van hem gehoord was, maakte die zich daar niet druk over. Meneer Jacques zou zijn koffer nog wel eens komen halen; dat wegblijven beteekende, dat hij nu hier of gunter weer een ander avontuur beleefde. Dat dacht Vader, dat dacht Willem, en de trouwe herbergklanten, die ook vaak over Jacques Emile napraatten, geloofden het ook zoo.

Behalve Juffrouw Thérées, die wel eens naar boven trok en zijn koffer opendeed, met het sleuteltje dat zij gevonden had op den grond.

Dan schoof zij in de linnen voering een bruine map open en nam er het bovenste portret uit... een grijze guitige vrouw, zijn Moeder.

Vader dacht dus, dat Jacques terug ging komen; dat het maar een grap van hem was... zij wist beter.

Maar vader kon ook niet weten, dat zijn eigen ingetogen dochter hem den avond van den tweeden September, juist den dag na dien insectenstorm, had weggebracht naar Schoonhoven, naar steiger 'De Kat', waar onder den molen 't geraamte van Albrecht Beyling ligt, den man die zich zelf kwam aanmelden om levend begraven te worden, toen de eeuwen nog barbaarsch waren.

Wel had Jacques haar beloofd terug te zullen komen; voor zijn goed, en ook... om haar... maar zij wist beter: Jacques had angst en ging niet meer komen....

Op den steiger had hij kort met haar gesproken over iets waarvan gezwegen moest worden volgens zijn vroegere woorden - over zijn Moeder.

'Moeder is grappig en nooit lang boos op mij en ook nooit op een ander. Ze lust graag kersen, ze zou er voor over een hek in een boogert klimmen en ze is elf Juli

jarig, ieder jaar. Toen ze zestig was is ze nog gauw even fietsen gaan leeren en ze kart nu overal heen waar je haar niet verwachten zou, want ze doet het graag. O ja... ze is een beetje vergeetachtig. 't Is erg goed geld leenen van haar, Thérées. Is 't nu in orde, mag ik nu gaan?’

‘Natuurlijk Jacques, mag je gaan.’ Ze dacht aan Adriaan en vergeleek onwillekeurig dit vertrek met dat voor jaren.

‘Wil je mijn adres, of liever niet; wat zal ik doen?’

‘Je weet het mijne Jacques. Bij ons wil je niet blijven, niet waar? Ga dan maar. Ik blijf op Ammerstol, altijd als dat mogelijk zal zijn.’

Hij keek schielijk op, maar bezon zich en zweeg. ‘Ik kom nog wel eens,’ zei hij nog haperend, vóór ze hem alleen liet.

Dan keerde zij zich af en een weinig gebogen ging ze terug, zonder naar hem om te zien, dapper als een vrouw uit de oudheid. Wel hoopte ze nog dat hij haar nu achterop zou komen en weer met haar meegaan, maar er gebeurde niets.

Toen kwam het kille besef door haar lijf, dat ze weer alleen was.

Bij de potterijen zag zij de stampende en

glijende witte boot van Rotterdam komen, die hem mee zou nemen naar boven, waar zijn familie woonde.

Onderweg, aan den voet van boomen en zingende telegraafpalen vond ze overal doode korenbouten. Eén nam ze op en wikkelde er een papiertje om - want we hebben in dezelfde vlucht gevlogen - dacht ze ironisch. Dan ging ze beraden naar 'De Zalm', weenend van binnen, uiterlijk kalm.

De kapitein, die hersteld raakte, dorst niet meer te sollen met Juffrouw Thérees na die dagen, want ze had iets voornaams gekregen, iets verhevens, dat hem bedeesd deed zijn.

Dadelijk na dien nacht had zij begrepen dat zij nu zèlf Moeder ging worden. Daarvoor was de nacht te schoon en te vol krachtig, Heidensch leven geweest. Ze was niet bang en niet beschaamd, want in zijn koffer had ze zijn Moeder en in haar lichaam zijn kind.

Ze bezat hem alzoo in drie geslachten, want de nagedachtenis van hemzelf bleef ook, als een gaaf beeld van marmer. Want alles vergat ze van hem, behalve zijn zachte daden, zijn kinderlijkheid en ook hoe sterk

hij was. Ze bewaarde dat alles goed, met niemand sprak ze ervan, ach - met wien had ze 't moeten doen?

Ze keek nu veel naar het ijle portret van Liesje, en dan kwamen haar oogen vol groote gelukstranen te staan.

Juffrouw Thérees aanvaardde wat komen moest met devote gelatenheid, zij voelde niet, dat zij te beklagen was; bezat ze hem niet in al deze geslachten? Aan de komende ellende, aan de hoon en de spotternij dacht ze nog niet - later, later zou dat komen. Nu nog dreef ze op vreemd sêreen geluk, op popelend verlangen, naar wat wist ze niet goed; naar 't ongekende allicht.

En daarenboven, thans had zij ook behoefte gekregen 's avonds op te zien naar haar eigene Moeder, wier oud trouw beeld boven de buikcommode hing. De winter kwam.

Dit is niet het einde; wel van het boekje.